

EVROPSKA UNIJA

EVROPSKI PARLAMENT

SVET

Bruselj, 25. april 2024
(OR. en)

2023/0397(COD)

PE-CONS 80/24

ELARG 41
COWEB 53
FIN 360
CADREFIN 72
ECOFIN 423
BUDGET 27
RESPR 12
CODEC 1045

ZAKONODAJNI AKTI IN DRUGI INSTRUMENTI

Zadeva: UREDBE EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o vzpostavitvi
instrumenta za reforme in rast za Zahodni Balkan

UREDBE (EU) 2024/...
EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne ...

o vzpostavitvi instrumenta za reforme in rast za Zahodni Balkan

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 212 in člena 322(1) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

ob upoštevanju mnenja Računskega sodišča¹,

v skladu z rednim zakonodajnim postopkom²,

ob upoštevanju naslednjega:

¹ Mnenje z dne 30. januarja 2024 (še ni objavljeno v Uradnem listu).

² Stališče Evropskega parlamenta z dne 24. aprila 2024 (še ni objavljeno v Uradnem listu) in odločitev Sveta z dne

- (1) Unija temelji na vrednotah iz člena 2 Pogodbe o Evropski uniji (PEU), med katerimi so demokracija, pravna država in spoštovanje človekovih pravic. Te vrednote so del pristopnih meril, ki so bila določena na zasedanju Evropskega sveta v Københavnu junija 1993 (v nadaljnjem besedilu: københavnska merila) in pogojujejo upravičenost do članstva v Uniji.
- (2) Širitveni proces temelji na uveljavljenih merilih, pošteni in dosledni pogojenosti ter načelu lastnih dosežkov. Še naprej je bistvena trdna zavezanost pristopu, pri katerem se daje prednost temeljnim prvinam, to pa pomeni, da se je treba osredotočiti zlasti na pravno državo, temeljne pravice, delovanje demokratičnih institucij in reforme javne uprave, pa tudi na gospodarska merila. Pri vsaki upravičenki je napredek je odvisen od tega, ali izvede potrebne reforme za uskladitev s pravnim redom Unije. Bistveni elementi širitvenega procesa so še naprej regionalno sodelovanje in dobri sosedski odnosi.
- (3) Širitev je geostrateška naložba v mir, varnost in stabilnost, kar je pokazala tudi ruska vojna agresija proti Ukrajini. Spomniti velja, da je Unija polno in nedvoumno zavezana perspektivi članstva držav z Zahodnega Balkana, hkrati pa je usmeritev partneric z Zahodnega Balkana in njihova zavezanost Uniji močan izraz njihove strateške izbire in pripadnosti skupnosti vrednot. Pot partneric z Zahodnega Balkana do članstva v EU mora biti trdno utemeljena v oprijemljivem in konkretnem napredku pri reformah.

- (4) V skupnem interesu Unije in njenih partneric z Zahodnega Balkana, tj. Albanije, Bosne in Hercegovine, Kosova*, Črne gore, Severne Makedonije in Srbije (v nadaljnjem besedilu: upravičenke), je, da se okrepijo prizadevanja za reforme političnih, pravnih in gospodarskih sistemov slednjih z namenom, da v prihodnosti postanejo članice Unije, in da se podpre njihov pristopni proces. Možnost članstva v Uniji ima močen preobrazbeni učinek, ki vključuje pozitivne demokratične, politične, gospodarske in družbene spremembe.
- (5) Nekatere prednosti članstva v Uniji je treba omogočiti že pred pristopom. Gospodarsko zbliževanje je v središču teh prednosti. Trenutno je stopnja zbliževanja na Zahodnem Balkanu v smislu BDP na prebivalca, izražena v standardih kupne moči, še vedno nizka, in sicer med 30 % in 50 % povprečja Unije, in ne napreduje dovolj hitro.
- (6) Komisija je za zmanjšanje te razlike v sporočilu z dne 8. novembra 2023 z naslovom Novi načrt za rast za Zahodni Balkan predstavila nov načrt za rast za Zahodni Balkan, ki temelji na štirih stebrih: (a) večje povezovanje z enotnim trgom EU; (b) spodbujanje regionalnega gospodarskega povezovanja na podlagi pravil in standardov EU s celovitim izvajanjem obstoječega akcijskega načrta za skupni regionalni trg; (c) poglobljanje reform za pospešitev rasti v regiji, spodbujanje gospodarskega zbliževanja in krepitev regionalne stabilnosti ter (d) vzpostavitev novega instrumenta financiranja, tj. instrumenta za reforme in rast za Zahodni Balkan (v nadaljnjem besedilu: instrument).

* To poimenovanje ne posega v stališča glede statusa ter je v skladu z RVSN 1244/1999 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.

- (7) Za izvajanje tega načrta za rast je potrebno okrepljeno financiranje v okviru novega namenskega instrumenta financiranja, tj. instrumenta, da bi regiji pomagali pri izvajanju reform za trajnostno gospodarsko rast, regionalno povezovanje in skupni regionalni trg.
- (8) Da bi dosegli cilje novega načrta za rast za Zahodni Balkan, bi bilo treba v zvezi z naložbenimi področji posebno pozornost nameniti sektorjem, ki bodo verjetno ključni multiplikatorji socialnega in gospodarskega razvoja: povezljivosti, vključno s trajnostnim prometom, razogljičenju, energetiki, zelenemu in digitalnemu prehodu, raziskavam in inovacijam, pa tudi izobraževanju ter razvoju znanj in spretnosti, pri čemer bi se bilo treba posebej osredotočiti na mlade.
- (9) Trajnostna prometna infrastruktura je bistvena za izboljšanje povezljivosti med upravičenkami in z Unijo. Prispevati bi morala k vključevanju regije v Unijo. Komisija je v svoj predlog za revizijo vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T) vključila novi koridor, ki prečka regijo Zahodnega Balkana (koridor Zahodni Balkan–vzhodno Sredozemlje). Omrežje TEN-T je referenca za financiranje trajnostne prometne infrastrukture v tej regiji, kar vključuje okolju prijazna prevozna sredstva, kot so železnice.

- (10) Instrument bi moral podpirati naložbe in reforme, ki spodbujajo pot upravičenk do digitalne preobrazbe gospodarstva in družbe v skladu z vizijo Unije za leto 2030, ki jo je Komisija predstavila v sporočilu z dne 9. marca 2021 z naslovom Digitalni kompas do leta 2030: evropska pot v digitalno desetletje, tako da bi prispeval k vključujočemu digitalnemu gospodarstvu, ki bi koristilo vsem državljanom. Z instrumentom bi si morali prizadevati, da bi upravičenke lažje dosegle splošne in digitalne cilje glede na Unijo. Kot je Komisija navedla v svojem sporočilu z dne 15. junija 2023 z naslovom Izvajanje nabora orodij za kibernetško varnost omrežij 5G, bi moral biti nabor orodij za kibernetško varnost omrežij 5G referenca za financiranje Unije za zagotavljanje varnosti, odpornosti in zaščite celovitosti projektov digitalne infrastrukture v regiji.
- (11) Podpora v okviru instrumenta bi morala biti zagotovljena za izpolnitev splošnih in specifičnih ciljev na podlagi določenih meril in jasnih plačilnih pogojev. Za te splošne in specifične cilje bi si bilo treba prizadevati z medsebojnim dopolnjevanjem. Instrument bi moral podpirati proces širitve, tako da bi pospešil usklajevanje z vrednotami, zakoni, pravili, standardi, politikami in praksami Unije (v nadaljnjem besedilu: pravni red) z namenom članstva v Uniji, pa tudi regionalno gospodarsko povezovanje in postopno povezovanje upravičenk z enotnim trgom Unije ter njihovo socialno-ekonomsko zbliževanje z Unijo. Instrument bi moral spodbujati tudi regionalno sodelovanje, dobre sosedske odnose ter spravo in reševanje sporov.

- (12) Poleg spodbujanja socialno-ekonomskega zblíževanja bi moral instrument pomagati pospešiti reforme, povezane s temeljnimi prvinami širitvenega procesa, med drugim s pravno državo, temeljnimi pravicami, tudi pravicami pripadnikov manjšin, vključno z narodnimi manjšinami in Romi, ter pravicami lezbijk, gejev, biseksualcev, transseksualcev in interseksualcev (LGBTI). Prav tako bi moral instrument pomagati izboljšati delovanje demokratičnih institucij in javne uprave, javna naročila, nadzor nad državno pomočjo in upravljanje javnih financ, boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, kakovostno izobraževanje in usposabljanje ter politike zaposlovanja, zeleni prehod ter podnebne in okoljske cilje regije.
- (13) Podpora Unije v okviru instrumenta bi morala dopolnjevati dvostransko in regionalno podporo na podlagi Uredbe (EU) 2021/1529 Evropskega parlamenta in Sveta³, ki je še naprej glavni instrument za pripravo upravičenk na članstvo v Uniji, pri čemer bi se po možnosti uporabljali že obstoječi mehanizmi in strukture ter čim bolj povečale sinergije. Pristop bi moral temeljiti na obstoječi metodologiji širitve, zlasti revidirani metodologiji iz leta 2020, ki jo je Komisija predstavila v sporočilu z dne 5. februarja 2020 z naslovom Okrepitev pristopnega procesa – verodostojna perspektiva EU za Zahodni Balkan, ter na gospodarskem in naložbenem načrtu za Zahodni Balkan, ki ga je Komisija sprejela 6. oktobra 2020.

³ Uredba (EU) 2021/1529 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. septembra 2021 o vzpostavitvi instrumenta za predpristopno pomoč (IPA III) (UL L 330, 20.9.2021, str. 1), ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>.

- (14) Instrument bi moral dopolnjevati obstoječi gospodarski in finančni dialog, ne da bi pri tem ogrozil njegov domet, s čimer bi se okrepila gospodarsko povezovanje in priprava na večstranski nadzor Unije nad gospodarskimi politikami.
- (15) Instrument bi moral spodbujati načela razvojne učinkovitosti ob upoštevanju dodatnosti glede podpore in dopolnjevanja podpore, ki se zagotavlja v okviru drugih programov in instrumentov Unije, ter prizadevanju za preprečevanje podvajanja in doseganju sinergij med pomočjo na podlagi te uredbe in drugo pomočjo – med drugim integriranih finančnih svežnjev, ki vključujejo tako izvozno kot razvojno financiranje –, ki jo zagotavljajo Unija, države članice, tretje države ter večstranske in regionalne organizacije in subjekti.
- (16) Komisija bi si morala v skladu z načelom vključujočih partnerstev prizadevati za to, da bi se v upravičenkah opravilo potrebno posvetovanje z ustreznimi deležniki, vključno z njihovimi parlamenti, lokalnimi in regionalnimi organi, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe, in da bi bile tem deležnikom pravočasno na voljo ustrezne informacije, da bi lahko imeli dejavno vlogo pri oblikovanju in izvajanju programov ter povezanih postopkov njihovega spremljanja.

- (17) Da bi podprli cilje tega instrumenta in da bi se povećale ustrezne zmogljivosti upravičenika za izvajanje programov reform, bi bilo treba še naprej zagotavljati prilagojeno in ciljno usmerjeno tehnično pomoč ter pomoč pri čezmejnem sodelovanju.
- (18) Instrument bi moral zagotavljati skladnost s splošnimi cilji zunanjega delovanja Unije, kot so določeni v členu 21 PEU, vključno s spoštovanjem temeljnih pravic, kot so zapisane v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah, in jih podpirati. Zagotoviti bi moral zlasti varstvo in uveljavljanje človekovih pravic ter pravne države.
- (19) Instrument bi moral spodbujati inovacije, raziskave in sodelovanje med akademskimi ustanovami in industrijo v podporo zelenemu in digitalnemu prehodu, pri čemer bi moral podpirati lokalne industrijske sektorje, še posebej lokalna mikro, mala in srednja ter zagonska podjetja;
- (20) Upravičenke bi morale dokazati verodostojno zavezanost evropskim vrednotam, med drugim tako, da bi delovale v skladu s skupno zunanjo in varnostno politiko Unije, vključno z njenimi omejevalnimi ukrepi.
- (21) Pri izvajanju instrumenta bi bilo treba upoštevati strateško avtonomijo Unije ter strateške interese Unije in njenih držav članic ter vrednote, na katerih Unija temelji.

- (22) Dejavnosti v okviru instrumenta bi morale podpirati napredek pri doseganju socialnih, podnebnih in okoljskih standardov Unije ter ciljev Združenih narodov glede trajnostnega razvoja, spoštovanju Pariškega sporazuma, sprejeta na podlagi Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja, Konvencije Združenih narodov o biološki raznovrstnosti in Konvencije Združenih narodov o boju proti dezertifikaciji ter ne bi smele prispevati k degradaciji okolja ali povzročati škode okolju ali podnebjju. Ukrepi, ki se financirajo v okviru instrumenta, bi morali biti v skladu z energetske in podnebnimi načrti upravičenk, njihovim nacionalno določenim prispevkom in ambicijo, da se doseže podnebna nevtrálnost do leta 2050. Instrument bi moral prispevati k blaženju podnebnih sprememb in sposobnosti prilagajanja njihovim škodljivim učinkom ter krepiti odpornost proti podnebnim spremembam. Financiranje prek instrumenta bi moralo zlasti spodbujati prehod na razogljičeno, podnebno nevtrálno in proti podnebnim spremembam odporno krožno gospodarstvo.

- (23) Izvajanje te uredbe bi moralo slediti načeloma enakosti in nediskriminacije, kot sta opredeljeni v strategijah za Unijo enakosti. Pri tem bi bilo treba spodbujati in okrepiti enakost spolov in vključevanje, skrbeti za dejansko udeležbo žensk v postopkih odločanja ter opolnomočenje žensk in deklic, si prizadevati za varstvo in spodbujanje pravic žensk in deklic ter za preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boj proti njima, pri čemer bi bilo treba upoštevati akcijski načrt EU za enakost spolov ter ustrezne sklepe Sveta in mednarodne konvencije. Poleg tega bi bilo treba uredbo izvajati ob polnem spoštovanju evropskega stebra socialnih pravic, tudi kar zadeva varstvo otrok in pravice delavcev. Izvajanje instrumenta bi moralo biti skladno s Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov⁴ in njenim protokolom ter zagotavljati dostopnost v okviru naložb in tehnične pomoči instrumenta v skladu z Direktivo (EU) 2019/882 Evropskega parlamenta in Sveta⁵.
- (24) Ta uredba bi morala spodbujati zeleno agendo za Zahodni Balkan, ki je vključena v sporočilo Komisije z dne 6. oktobra 2020 z naslovom Gospodarski in naložbeni načrt za Zahodni Balkan, in sicer s krepitvijo varstva in obnove okolja, prispevanjem k blažitvi podnebnih sprememb in povečanjem odpornosti na podnebne spremembe ter pospeševanjem prehoda na nizkoogljično gospodarstvo.

⁴ UL L 23, 27.1.2010, str. 35.

⁵ Direktiva (EU) 2019/882 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve (UL L 151, 7.6.2019, str. 70, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj>).

- (25) Ob upoštevanju evropskega zelenega dogovora kot evropske strategije za trajnostno rast in pomena obravnavanja podnebnih ciljev in ciljev biotske raznovrstnosti v skladu z zavezami iz Medinstitucionalnega sporazuma bi moral instrument prispevati k doseganju skupnega cilja, da bi bilo 30 % proračunskih odhodkov Unije namenjenih podnebnim ciljem, 7,5 % v letu 2024 ter 10 % v letih 2026 in 2027 pa ciljem biotske raznovrstnosti. Vsaj 37 % nepovratne finančne podpore, usmerjene prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan, bi moralo biti namenjenih podnebnim ciljem. Ta znesek bi bilo treba izračunati z uporabo Rio označevalcev v skladu z obveznostjo EU, da OECD poroča o mednarodnem podnebnem financiranju, pa tudi v skladu z drugimi mednarodnimi sporazumi ali okviri. Podnebni koeficienti EU, ki se uporabljajo v vseh programih večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 in so določeni v delovnem dokumentu služb Komisije z naslovom Climate Mainstreaming Architecture in the 2021-2027 Multiannual Financial Framework (Arhitektura vključevanja podnebnih vprašanj v večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027) (SWD(2022) 225), se bodo že junija 2025 uporabljali tudi za odhodke za podnebne ukrepe iz razdelka 6 večletnega finančnega okvira (Sosedstvo in svet). Instrument bo usklajen s pristopom drugih instrumentov iz razdelka 6, tudi instrumenta za predpristopno pomoč (IPA III), da bi zagotovili dosledno poročanje o podnebnih ukrepih v regiji. Instrument bi moral podpirati dejavnosti, pri katerih so v celoti upoštevani podnebni in okoljski standardi ter prednostne naloge Unije in načelo, da se ne škoduje bistveno, v smislu člena 17 Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta⁶.

⁶ Uredba (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088 (UL L 198, 22.6.2020, str. 13), ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

- (26) Komisija bi morala v sodelovanju z državami članicami in upravičenkami zagotoviti skladnost, usklajenost, doslednost in dopolnjevanje ter večjo preglednost in odgovornost pri zagotavljanju pomoči, tudi z izvajanjem ustreznih sistemov notranjih kontrol in politik za boj proti goljufijam. Osnovni pogoji za dodelitev podpore v okviru instrumenta bi morali biti, da vsaka od upravičenk podpira in spoštuje učinkovite demokratične mehanizme, vključno z večstrankarskim parlamentarnim sistemom, svobodnimi in poštenimi volitvami, medijskim pluralizmom, neodvisnim sodstvom in pravno državo, ter zagotavlja spoštovanje vseh obveznosti v zvezi s človekovimi pravicami, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Osnovni pogoj bi moralo biti tudi konstruktivno sodelovanje Srbije in Kosova pri normalizaciji medsebojnih odnosov – pri čemer bi moral biti napredek merljiv in rezultati oprijemljivi –, da bi državi v celoti izpolnili vse svoje obveznosti, ki izhajajo iz sporazuma o poti k normalizaciji in njegove priloge o izvajanju ter vseh preteklih sporazumov o dialogu, ter začeli pogajanja o celovitem sporazumu o normalizaciji odnosov med njima.
- (27) Najvišji skupni znesek podpore Unije v okviru instrumenta za obdobje 2024–2027 bi moral znašati 6 milijard EUR v tekočih cenah, od tega do 2 milijardi EUR v obliki nepovratne podpore in 4 milijarde EUR v obliki ugodnih posojil za finančno pomoč, ki jih zagotovi Unija in se zanje oblikujejo rezervacije iz navedenih 2 milijard EUR. Vsaj polovico skupnega zneska bi bilo treba dodeliti prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan, vključno s celotnim zneskom nepovratne podpore, po odbitku 1,5 % za tehnično in upravno pomoč in zneskov, potrebnih za oblikovanje rezervacij za posojila.

- (28) Ta uredba za celotno obdobje trajanja instrumenta določa finančna sredstva, ki v letnem proračunskem postopku za Evropski parlament in Svet pomenijo prednostni referenčni znesek v smislu točke 18 Medinstitucionalnega sporazuma z dne 16. decembra 2020 med Evropskim parlamentom, Svetom Evropske unije in Evropsko komisijo o proračunski disciplini, sodelovanju v proračunskih zadevah in dobrem finančnem poslovanju ter novih virih lastnih sredstev⁷, vključno s časovnim načrtom za njihovo uvedbo.

⁷ UL L 433 I, 22.12.2020, str. 28,
ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj.

- (29) Z odstopanjem od člena 31(3), drugi stavek, Uredbe (EU) 2021/947 Evropskega parlamenta in Sveta⁸ finančna obveznost iz posojil na podlagi instrumenta ne bi smela biti podprta z jamstvom za zunanje delovanje. Podpora v obliki posojil v okviru tega instrumenta bi morala predstavljati finančno pomoč v smislu člena 220(1) Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046⁹ (v nadaljnjem besedilu: finančna uredba). Okvirni znesek financiranja za vsako upravičenko bi bilo treba izračunati na podlagi formule iz Priloge, pri kateri se uporabi kombinacija deleža prebivalstva upravičenke glede na celotno prebivalstvo regije Zahodnega Balkana in povprečnega BDP na prebivalca za regijo Zahodnega Balkana glede na BDP na prebivalca zadevne upravičenke, in sicer z uporabo uteži 60 % za prvi dejavnik in 40 % za drugega. Če plačilni pogoji za sprostitev sredstev niso izpolnjeni, bi morala Komisija imeti možnost, da del zneska ali celotni znesek prerazporedi med druge upravičenke.

⁸ Uredba (EU) 2021/947 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. junija 2021 o vzpostavitvi Instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje – Globalna Evropa, spremembi in razveljavitvi Sklepa št. 466/2014/EU Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Uredbe (EU) 2017/1601 Evropskega parlamenta in Sveta ter Uredbe Sveta (ES, Euratom) št. 480/2009 (UL L 209, 14.6.2021, str. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

⁹ Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. julija 2018 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije, spremembi uredb (EU) št. 1296/2013, (EU) št. 1301/2013, (EU) št. 1303/2013, (EU) št. 1304/2013, (EU) št. 1309/2013, (EU) št. 1316/2013, (EU) št. 223/2014, (EU) št. 283/2014 in Sklepa št. 541/2014/EU ter razveljavitvi Uredbe (EU, Euratom) št. 966/2012 (UL L 193, 30.7.2018, str. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

- (30) Za to uredbo bi se morala uporabljati horizontalna finančna pravila, ki sta jih Evropski parlament in Svet sprejela na podlagi člena 322 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Ta pravila so opredeljena v finančni uredbi in določajo zlasti postopek za pripravo in izvrševanje proračuna prek nepovratnih sredstev, javnih naročil, posrednega upravljanja, finančne pomoči, operacij mešanega financiranja in povračila zunanjim strokovnjakom ter urejajo preverjanje odgovornosti finančnih akterjev.
- (31) V postopkih dodeljevanja v okviru instrumenta bi morale biti dovoljene omejitve glede upravičenosti, kadar je to ustrezno glede na posebno naravo dejavnosti ali če dejavnost vpliva na varnost ali javni red.
- (32) Za zagotovitev učinkovitega izvajanja instrumenta, tudi s spodbujanjem vključevanja upravičenk v evropske vrednostne verige, bi morale vse zaloge in materiali, ki se financirajo in naročajo v okviru tega instrumenta, izvirati iz držav članic, upravičenk, držav kandidatk in pogodbenic Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru ter iz držav, ki upravičenkam zagotavljajo raven podpore, primerljivo s tisto, ki jo zagotavlja Unija, pri čemer se upošteva velikost njihovega gospodarstva, in za katere je Komisija določila vzajemni dostop do zunanje pomoči v upravičenkah, razen če zalog in materialov ni mogoče dobiti pod razumnimi pogoji v nobeni od navedenih držav.

- (33) Ob spoštovanju načela, da se proračun Unije določa letno, bi bilo treba zagotoviti možnost uporabe prožnosti za druge politike v skladu s finančno uredbo, tudi za prenose in ponovno dodeljevanje sredstev, da se zagotovi učinkovita uporaba sredstev Unije in tako čim bolj izkoristijo sredstva Unije, ki so na voljo v okviru instrumenta.
- (34) Izvajanje instrumenta bi moralo temeljiti na usklajenem in prednostnem sklopu ciljno usmerjenih reform in z naložbami povezanih prednostnih nalog v vsaki upravičenki (program reform), ki bi zagotavljal okvir za spodbujanje vključujoče in trajnostne socialno-ekonomske rasti, ki bo jasno opredeljen in usklajen z zahtevami za pristop k Uniji ter temeljnimi prvinami širitvenega procesa. Program reform bo služil kot splošni okvir za doseganje ciljev instrumenta. Ta program bi bilo treba pripraviti v tesnem sodelovanju z ustreznimi deležniki, vključno s parlamenti upravičenk, lokalnimi in regionalnimi predstavniškimi telesi in organi, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe, pri čemer bi bilo treba njihov prispevek vključiti v program.
- (35) Pogoji za izplačilo podpore Unije bi morali biti izpolnjevanje plačilnih pogojev in merljiv napredek pri izvajanju reform, določenih v programih reform, ki jih je ocenila in uradno odobrila Komisija. Sprostitev sredstev bi morala biti ustrezno strukturirana, da bo odražala cilje instrumenta.

- (36) Programi reform bi morali vključevati ciljno usmerjene reformne ukrepe in prednostna naložbena področja, skupaj s plačilnimi pogoji v obliki merljivih kvalitativnih in kvantitativnih ukrepov, ki kažejo na zadovoljiv napredek ali dokončanje reformnih ukrepov, ter okvirni časovni razpored za izvajanje reformnih ukrepov. Programi reform bi morali vključevati tudi predhodni seznam načrtovanih naložbenih projektov, ki naj bi se financirali iz naložbenega okvira za Zahodni Balkan. Te ukrepe bi bilo treba načrtovati najpozneje do 31. avgusta 2027, hkrati pa bi bilo treba omogočiti, da se splošno dokončanje reformnih ukrepov, na katere se ti ukrepi nanašajo, podaljša na obdobje po letu 2027, vendar najpozneje do 31. decembra 2028.
- (37) Programi reform bi morali vključevati tudi obrazložitev sistema upravičenke za učinkovito preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje nepravilnosti, korupcije, tudi korupcije na visoki ravni, goljufij in nasprotij interesov pri uporabi sredstev, zagotovljenih v okviru instrumenta, ter ureditev za preprečevanje dvojnega financiranja iz instrumenta in drugih programov Unije ter od drugih donatorjev.
- (38) V programih reform bi bilo treba pojasniti, kako naj bi ukrepi prispevali k podnebnim in okoljskim ciljem ter načelu, da se ne škoduje bistveno, in digitalni preobrazbi.

- (39) Ukrepi v okviru programov reform bi morali prispevati k izboljšanju učinkovitega sistema upravljanja in nadzora javnih financ, boju proti pranju denarja, izogibanju davkom, davčnim utajam, goljufijam in organiziranemu kriminalu ter k učinkovitemu sistemu nadzora državne pomoči, da bi zagotovili pravične pogoje za vsa podjetja. Upravičenka bi morala take ukrepe izvesti do okvirnega datuma, ki bi se lahko za vsak posamezni ukrep ustrezno določil v zgodnji fazi izvajanja instrumenta.
- (40) Programi reform bi morali temeljiti na rezultatih ter vključevati kazalnike za ocenjevanje napredka pri doseganju splošnih in specifičnih ciljev instrumenta, določenih v tej uredbi. Ti kazalniki bi morali temeljiti na mednarodno dogovorjenih kazalnikih. Poleg tega bi morali biti v največji možni meri usklajeni s ključnimi kazalniki smotrnosti, vključenimi v okvir za rezultate instrumenta za predpristopno pomoč (IPA III), v okvir za merjenje rezultatov EFSD⁺ in v naložbeni okvir za Zahodni Balkan. Kazalniki bi morali biti ustrezni, sprejeti, verodostojni, preprosti in zanesljivi.
- (41) Sredstva v okviru instrumenta ne bi smela podpirati dejavnosti ali ukrepov, ki spodkopavajo mirovne sporazume v regiji.

- (42) Komisija bi morala vsak program reform oceniti na podlagi seznama meril iz te uredbe. Za zagotovitev enotnih pogojev izvajanja te uredbe bi bilo treba na Komisijo prenesti izvedbena pooblastila za odobritev teh programov reform. Ta pooblastila bi bilo treba izvajati v skladu z Uredbo (EU) št. 182/2011 Evropskega parlamenta in Sveta¹⁰. Komisija bo po potrebi, zlasti pri spremljanju izpolnjevanja ustreznega osnovnega pogoja za podporo Unije, ustrezno upoštevala Sklep Sveta 2010/427/EU¹¹ in vlogo Evropske službe za zunanje delovanje (ESZD).
- (43) Izvedbeni sklep Komisije iz te uredbe bi moral hkrati predstavljati program dela v smislu člena 110(2) finančne uredbe v zvezi z zneskom nepovratne finančne podpore na podlagi te uredbe.
- (44) Glede na potrebo po prožnosti pri izvajanju instrumenta bi morala imeti upravičenka možnost, da Komisiji predloži obrazloženo zahtevo za spremembo izvedbenega sklepa, kadar programa reform, vključno z ustreznimi plačilnimi pogoji, zaradi objektivnih okoliščin delno ali v celoti ni več mogoče uresničiti. Upravičenka bi morala imeti možnost, da predloži obrazloženo zahtevo za spremembo programa reform, po potrebi tudi s predlaganjem dodatkov.

¹⁰ Uredba (EU) št. 182/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o določitvi splošnih pravil in načel, na podlagi katerih države članice nadzirajo izvajanje izvedbenih pooblastil Komisije (UL L 55, 28.2.2011, str. 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

¹¹ Sklep Sveta 2010/427/EU z dne 26. julija 2010 o organizaciji in delovanju Evropske službe za zunanje delovanje (UL L 201, 3.8.2010, str. 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj>).

- (45) Komisija bi morala imeti možnost spremeniti izvedbeni sklep, zlasti da bi upoštevala spremembo razpoložljivih zneskov.
- (46) V primeru prerazporeditve podpore v okviru tega instrumenta, ki bi privedla do dodatne podpore upravičenki, bi morala ta upravičenka predložiti revidiran program reform z dodatnimi ukrepi, ki jih je treba doseči. Preden Komisija sprejme odločitev o prerazporeditvi podpore, bi morala o tem obvestiti Evropski parlament in Svet.
- (47) Z vsako upravičenko bi bilo treba skleniti sporazum o instrumentu, da se določijo načela finančnega sodelovanja med Unijo in upravičenko ter opredelijo potrebni mehanizmi v zvezi s kontrolo, nadzorom, spremljanjem, ocenjevanjem, poročanjem in revizijo financiranja Unije v okviru instrumenta, pravila o davkih, carinah in dajatvah ter ukrepi za preprečevanje, odkrivanje, preiskovanje in odpravljanje nepravilnosti, goljufij, korupcije in navzkrižij interesov. Zato bi bilo treba z vsako upravičenko skleniti tudi posojilno pogodbo, v kateri bi bile določene posebne določbe za upravljanje in izvajanje financiranja, zagotovljenega v obliki posojil. Sporazum o instrumentu in posojilno pogodbo bi bilo treba na zahtevo posredovati Evropskemu parlamentu in Svetu.
- (48) V sporazumu o instrumentu bi bilo treba določiti obveznost upravičenk, da v skladu z načeli Unije o varstvu podatkov in upoštevnimi pravili o varstvu podatkov zagotovijo zbiranje in dostop do ustreznih podatkov o osebah in subjektih, ki prejemajo sredstva – vključno z informacijami o dejanskem lastništvu – za izvajanje programov reform.

- (49) Omogočiti bi bilo treba finančno podporo za programe reform v obliki posojila. Glede na potrebe upravičenk po financiranju je primerno organizirati finančno pomoč v okviru diverzificirane strategije financiranja iz člena 220a finančne uredbe, ki je v navedeni uredbi določena kot enotna metoda financiranja, ki naj bi povečala likvidnost obveznic Unije ter privlačnost in stroškovno učinkovitost izdaj Unije.
- (50) Primerno je, da se upravičenkam zagotovijo posojila pod zelo ugodnimi pogoji za največ 40 let in da se glavnica ne začne odplačevati pred letom 2034. Primerno je tudi odstopanje od člena 220(4) finančne uredbe.
- (51) Glede na to, da so finančna tveganja, povezana s podporo upravičenkam v obliki posojil v okviru instrumenta, primerljiva s finančnimi tveganji, povezanimi z dajanjem posojil na podlagi Uredbe (EU) 2021/947, bi bilo treba oblikovanje rezervacij za finančno obveznost iz posojil na podlagi te uredbe zasnovati v višini 9 % v skladu s členom 211 finančne uredbe, financiranje oblikovanja rezervacij pa bi moralo izhajati iz sredstev v višini 2 milijard EUR v okviru instrumenta.

- (52) Da se zagotovi, da stopnja rezervacij ostane ustrezna glede na finančna tveganja, in da se prikaže napredek pri izvajanju instrumenta, bi bilo treba na Komisijo prenesti pooblastilo, da v skladu s členom 290 PDEU sprejme akte v zvezi s spremembo stopnje rezervacij in opredelitvijo podrobnih elementov preglednice kazalnikov. Zlasti je pomembno, da se Komisija pri svojem pripravljalnem delu ustrezno posvetuje, vključno na ravni strokovnjakov, in da se ta posvetovanja izvedejo v skladu z načeli, določenimi v Medinstitucionalnem sporazumu z dne 13. aprila 2016 o boljši pripravi zakonodaje¹². Za zagotovitev enakopravnega sodelovanja pri pripravi delegiranih aktov Evropski parlament in Svet zlasti prejmeta vse dokumente sočasno s strokovnjaki iz držav članic, njuni strokovnjaki pa se sistematično lahko udeležujejo sestankov strokovnih skupin Komisije, ki zadevajo pripravo delegiranih aktov.
- (53) Da bi v največji možni meri izkoristili vzvod finančne podpore Unije za privabljanje dodatnih naložb in zagotovili nadzor Unije nad odhodki, bi bilo treba naložbe v infrastrukturo, ki podpirajo programe reform, izvajati prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan. Posamezne projekte ali programe bi bilo treba operativnemu odboru naložbenega okvira za Zahodni Balkan predložiti v mnenje šele po izpolnitvi ustreznih plačilnih pogojev, določenih v programih reform. V primeru neizpolnjevanja ustreznih plačilnih pogojev za naložbe v enem letu bi morala Komisija imeti možnost, da naložbeno financiranje v naložbenem okviru za Zahodni Balkan prerazporedi med druge upravičenke.

¹² UL L 123, 12.5.2016, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstitut/2016/512/oj.

- (54) Da bi imele upravičenke na voljo zagonska sredstva za izvajanje prvih reform, bi morale imeti vsaka upravičenka dostop do največ 7 % skupnega zneska, ki je v instrumentu določen kot finančna pomoč v obliki predhodnega financiranja, odvisno od razpoložljivosti sredstev in spoštovanja osnovnih pogojev za podporo v okviru instrumenta.
- (55) Pomembno je zagotoviti prožnost in zmožnost načrtovanja pri zagotavljanju podpore Unije upravičenkam. V ta namen bi morale sproščanje sredstev v okviru instrumenta potekati po fiksnem polletnem časovnem razporedu, odvisno od razpoložljivosti sredstev, na podlagi zahtevka za sprostitev sredstev, ki ga predložijo upravičenke, in po tem, ko Komisija preveri zadovoljivo izpolnjevanje splošnih pogojev, povezanih z makrofinančno stabilnostjo, dobrim javnofinančnim poslovanjem, preglednostjo in nadzorom nad proračunom, ter ustreznih plačilnih pogojev. Če kateri od plačilnih pogojev ni izpolnjen v skladu z okvirno časovnico, določeno v sklepu o odobritvi programa reform, bi Komisija lahko v celoti ali delno zadržala izplačilo sredstev, ki ustrezajo zadevnemu pogoju po metodologiji delnih izplačil. Izplačilo ustreznih zadržanih sredstev bi se lahko izvedlo v naslednjem obdobju za sprostitev sredstev in največ dvanajst mesecev po prvotnem roku, določenem v okvirni časovnici, če so plačilni pogoji izpolnjeni. V prvem letu izvajanja bi bilo treba ta rok podaljšati na 24 mesecev od prvotne negativne ocene.

- (56) Z odstopanjem od člena 116(2) in (5) finančne uredbe je primerno določiti, da začne rok za plačilo prispevkov v državne proračune teči od datuma obvestila o sklepu o odobritvi izplačila upravičenki, in izključiti plačilo zamudnih obresti Komisije upravičenki.
- (57) Komisija bi morala na zahtevo Evropskega parlamenta v okviru postopka razrešnice zagotoviti podrobne informacije o izvrševanju proračuna Unije v okviru instrumenta, zlasti v zvezi z opravljenimi revizijami, vključno z ugotovljenimi pomanjkljivostmi in sprejetimi popravnimi ukrepi, ter v zvezi z oddajo naročil za naložbe v okviru naložbenega okvira za Zahodni Balkan, po potrebi vključno z zneskom sofinanciranja upravičencev in drugimi viri prispevkov, tudi iz drugih finančnih instrumentov Unije.
- (58) V okviru omejevalnih ukrepov Unije, sprejetih na podlagi člena 29 PEU in člena 215 PDEU, se imenovanim pravnim osebam, subjektom ali organom ne smejo neposredno ali posredno dajati na razpolago ali v korist kakršna koli sredstva ali gospodarski viri. Zato takih imenovanih subjektov in subjektov, ki so v njihovi lasti ali pod njihovim nadzorom, instrument ne bi smel podpirati.

- (59) V skladu s finančno uredbo, Uredbo (EU, Euratom) št. 883/2013 Evropskega parlamenta in Sveta¹³ ter uredbami Sveta (ES, Euratom) št. 2988/95¹⁴, (Euratom, ES) št. 2185/96¹⁵ in (EU) 2017/1939¹⁶ se finančni interesi Unije zaščitijo s sorazmernimi ukrepi, ki vključujejo ukrepe v zvezi s preprečevanjem, odkrivanjem, odpravljanjem in preiskovanjem nepravilnosti, goljufij, korupcije, nasprotja interesov in dvojnega financiranja, z izterjavo izgubljenih, neupravičeno izplačanih ali nepravilno porabljenih sredstev.
- (60) Zlasti bi moral imeti Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF) v skladu z uredbama (Euratom, ES) št. 2185/96 in (EU, Euratom) št. 883/2013 možnost izvajanja upravnih preiskav, vključno s pregledi in inšpekcijami na kraju samem, da bi ugotovil, ali je prišlo do goljufije, korupcije ali kakršnega koli drugega nezakonitega dejanja, ki škodi finančnim interesom Unije.

¹³ Uredba (EU, Euratom) št. 883/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. septembra 2013 o preiskavah, ki jih izvaja Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF), ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1073/1999 Evropskega parlamenta in Sveta in Uredbe Sveta (Euratom) št. 1074/1999 (UL L 248, 18.9.2013, str. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj>).

¹⁴ Uredba Sveta (ES, Euratom) št. 2988/95 z dne 18. decembra 1995 o zaščiti finančnih interesov Evropskih skupnosti (UL L 312, 23.12.1995, str. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj>).

¹⁵ Uredba Sveta (Euratom, ES) št. 2185/96 z dne 11. novembra 1996 o pregledih in inšpekcijah na kraju samem, ki jih opravlja Komisija za zaščito finančnih interesov Evropskih skupnosti pred goljufijami in drugimi nepravilnostmi (UL L 292, 15.11.1996, str. 2, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>).

¹⁶ Uredba Sveta (EU) 2017/1939 z dne 12. oktobra 2017 o izvajanju okrepljenega sodelovanja v zvezi z ustanovitvijo Evropskega javnega tožilstva (EJT) (UL L 283, 31.10.2017, str. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>).

- (61) V skladu s členom 129 finančne uredbe bi bilo treba Komisiji, uradu OLAF, Evropskemu računskemu sodišču in, kadar je to ustrezno, Evropskemu javnemu tožilstvu (EJT) podeliti potrebne pravice in dostop, tudi s strani tretjih oseb, ki so vključene v izvrševanje sredstev Unije.
- (62) Komisija bi morala v okviru instrumenta zagotoviti učinkovito zaščito finančnih interesov Unije. Glede na dolgoletne rezultate pri zagotavljanju finančne pomoči upravičenkam tudi v okviru posrednega upravljanja in ob upoštevanju njihove postopne uskladitve s standardi in praksami notranjih kontrol Unije bi se morala Komisija v precejšnji meri opirati na delovanje sistemov upravičenk za notranje kontrole in preprečevanje goljufij. Zlasti bi morali biti Komisija in urad OLAF in, kjer je to primerno, EJT, nemudoma obveščeni o vseh domnevnih primerih nepravilnosti, goljufij, korupcije in nasprotja interesov, ki vplivajo na uporabo sredstev v okviru instrumenta.
- (63) Poleg tega bi morale upravičenke o nepravilnostih, vključno z goljufijami, ki so bile predmet prve upravne ali sodne ugotovitve, nemudoma poročati Komisiji in jo obveščati o poteku upravnih in pravnih postopkov. Da bi bilo to poročanje usklajeno z dobrimi praksami v državah članicah, bi moralo potekati z elektronskimi sredstvi, in sicer z uporabo sistema za upravljanje nepravilnosti, ki ga je vzpostavila Komisija.

- (64) Vsaka upravičenka bi morala vzpostaviti sistem spremljanja, na katerem bo temeljilo polletno poročilo o izpolnjevanju plačilnih pogojev iz njenega programa reform, ki je priloženo polletnemu zahtevku za sprostitev sredstev. Upravičenke bi morale zbirati podatke in informacije, ki omogočajo preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje nepravilnosti, goljufij, korupcije in nasprotij interesov v zvezi z ukrepi, ki jih podpira instrument, ter zagotavljati dostop do teh podatkov in informacij.
- (65) Komisija bi morala poskrbeti, da so vzpostavljeni jasni mehanizmi spremljanja in neodvisnega ocenjevanja, da se zagotovijo dejansko prevzemanje odgovornosti in preglednost pri izvrševanju proračuna Unije ter učinkovito ocenjevanje napredka pri uresničevanju ciljev te uredbe.
- (66) Komisija bi morala Evropskemu parlamentu in Svetu predložiti letno poročilo o doseganju ciljev te uredbe, tudi o sinergijah in dopolnjevanji z drugimi programi Unije, zlasti o podpori, zagotovljeni na podlagi Uredbe (EU) 2021/1529, da bi preprečili podvajanje pomoči in dvojno financiranje.
- (67) Upravičenke bi morale v interesu preglednosti in odgovornosti objaviti podatke o končnih prejemnikih, ki prejemajo zneske financiranja, ki presegajo protivrednost 50 000 EUR, kumulativno med izvajanjem reform in naložb v okviru tega instrumenta.
- (68) Komisija bi morala po zaključku instrumenta izvesti njegovo oceno.

- (69) Upravičenke bi morale podpreti svobodne pluralne medije, ki izboljšujejo in promovirajo razumevanje v zvezi z vrednotami Unije ter koristmi in obveznostmi, ki jih prinaša morebitno članstvo v Uniji, hkrati pa izvajati odločne akcije glede tujega manipuliranja z informacijami in vmešavanja. Zagotoviti bi morale tudi proaktivno, jasno in dosledno obveščanje javnosti, tudi o podpori Unije. Prejemniki finančnih sredstev Unije bi morali v skladu s priročnikom za komuniciranje in prepoznavnost zunanjega delovanja EU dejavno navesti izvor in zagotoviti prepoznavnost financiranja Unije.
- (70) Izvajanje instrumenta bi morala spremljati tudi okrepitev strateškega komuniciranja in javne diplomacije za promoviranje vrednot Unije in poudarjanje dodane vrednosti podpore, ki jo nudi Unija.
- (71) Ker ciljev te uredbe države članice ne morejo zadovoljivo doseči, temveč se lažje dosežejo na ravni Unije, lahko Unija sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti iz člena 5 PEU. V skladu z načelom sorazmernosti iz navedenega člena ta uredba ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje navedenih ciljev.
- (72) Da bi upravičencem pravočasno in brez odlašanja zagotovili financiranje, bi morala ta uredba začeti veljati dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije* –

SPREJELA NASLEDNJO UREDBO:

Poglavje I

Splošne določbe

Člen 1

Predmet urejanja

1. Ta uredba vzpostavlja instrument za reforme in rast za Zahodni Balkan (v nadaljnjem besedilu: instrument).

V uredbi so določeni cilji instrumenta, njegovo financiranje, proračun za obdobje od leta 2024 do 2027, oblike financiranja Unije in pravila za zagotavljanje takega financiranja.

2. Instrument dopolnjuje Uredbo (EU) 2021/1529 za zagotavljanje pomoči Zahodnemu Balkanu za izvajanje reform v zvezi z EU, zlasti vključujočih in trajnostnih socialno-ekonomskih reform in reform v zvezi s temelji procesa širitve, skladnih z vrednotami Unije, ter naložb za izvajanje njihovih programov reform, kot je določeno v poglavju III.

Člen 2

Opredelitev pojmov

V tej uredbi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (1) „upravičenka“ pomeni katero koli od naslednjih držav: Albanija, Bosna in Hercegovina, Kosovo, Črna gora, Severna Makedonija ali Srbija;
- (2) „okvir širitvene politike“ pomeni celovit politični okvir te uredbe, kot sta ga opredelila Evropski svet in Svet, ter zajema revidirano metodologijo širitve, sporazume, s katerimi se vzpostavi pravno zavezujoč odnos z upravičenkami, pogajalske okvire, ki urejajo pristopna pogajanja s kandidatkami, kjer je to primerno, pa tudi resolucije Evropskega parlamenta, ustrezna sporočila Komisije, vključno s tistimi o pravni državi, kjer je to primerno, in skupna sporočila Komisije ter visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko;
- (3) „sporazum o instrumentu“ pomeni dogovor, sklenjen med Komisijo in upravičenko, v katerem so določena načela za finančno sodelovanje med upravičenko in Komisijo v okviru te uredbe. Ta dogovor pomeni sporazum o financiranju v smislu člena 114(2) finančne uredbe v zvezi s sredstvi iz člena 6(2), točka (a), te uredbe;
- (4) „posojilna pogodba“ pomeni dogovor, sklenjen med Komisijo in upravičenko, v katerem so določeni pogoji, ki se uporabljajo za podporo iz instrumenta;

- (5) „program reform“ pomeni celovit, usklajen in prednosten sklop ciljno usmerjenih reform in prednostnih naložbenih področij za vsako upravičenko, vključno s plačilnimi pogoji, ki kažejo na zadovoljiv napredek ali dokončanje povezanih ukrepov, ter okvirnim časovnim razporedom za njihovo izvajanje;
- (6) „ukrepi“ pomeni reforme in naložbe, kot so določene v programih reform iz poglavja III;
- (7) „plačilni pogoji“ pomeni pogoje za sprostitev sredstev v obliki vidnih in merljivih kvalitativnih ali kvantitativnih ukrepov, ki jih morajo izvesti upravičenke, kot so določeni v programih reform iz poglavja III;
- (8) „operacija mešanega financiranja“ pomeni operacijo, ki jo podpira proračun Unije in ki združuje nepovratne oblike podpore iz proračuna Unije s povratnimi oblikami podpore iz razvojnih institucij ali drugih javnih finančnih institucij, všteti izvoznokreditne agencije, ali iz komercialnih finančnih institucij in od vlagateljev;
- (9) „končni prejemnik“ pomeni osebo ali subjekt, ki prejema sredstva v okviru instrumenta; za del instrumenta, ki je na voljo kot finančna pomoč, bo končni prejemnik zakladnica upravičenca; za del instrumenta, ki je na voljo prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan, bo končni prejemnik izvajalec ali podizvajalec, ki bo izvajal naložbeni projekt;
- (10) „načelo, da se ne škoduje bistveno“ pomeni, da se ne podpirajo ali izvajajo gospodarske dejavnosti, ki bistveno škodujejo kateremu koli od okoljskih ciljev, kjer je ustrezno, v smislu člena 17 Uredbe (EU) 2020/852.

Člen 3
Cilji instrumenta

1. Splošni cilji instrumenta so:
 - (a) podpora širitvenemu procesu s pospešitvijo usklajevanja z vrednotami, zakoni, pravili, standardi, politikami in praksami Unije (pravni red) prek sprejetja in izvajanja reform z namenom prihodnjega članstva v Uniji;
 - (b) pospešitev regionalnega gospodarskega povezovanja in postopnega povezovanja v enotni trg Unije;
 - (c) pospešitev socialno-ekonomskega zbliževanja gospodarstev upravičenk z Unijo;
 - (d) spodbujanje regionalnega sodelovanja, dobrih sosedskih odnosov, sprave in reševanja sporov na Zahodnem Balkanu ter stikov med ljudmi.

2. Specifični cilji instrumenta so:

- (a) nadaljnja krepitev temeljev širitvenega procesa, vključno s pravno državo in temeljnimi pravicami, delovanjem demokratičnih institucij, tudi na regionalni in lokalni ravni, vključno z depolarizacijo, javno upravo in izpolnjevanjem gospodarskih meril; to vključuje zavzemanje za neodvisno sodstvo, krepitev varnosti in stabilnosti v regiji, krepitev boja proti goljufijam in vsem oblikam korupcije, vključno s korupcijo in nepotizmom na visoki ravni, organiziranemu kriminalu, čezmejnemu kriminalu in pranju denarja ter financiranju terorizma, davčnim utajam in davčnim goljufijam ter izogibanju davkom; večje spoštovanje mednarodnega prava; krepitev svobode in neodvisnosti medijev ter akademske svobode; boj proti sovražnemu govoru; omogočanje okolja za civilno družbo s spodbujanjem socialnega dialoga; spodbujanje enakosti spolov, vključevanja načela enakosti spolov ter opolnomočenja žensk in deklet, nediskriminacije in strpnosti, da se zagotovi in okrepi spoštovanje pravic pripadnikov manjšin, vključno z nacionalnimi manjšinami in Romi, ter pravic lezbijk, gejev, biseksualnih, transspolnih in interpolnih oseb;
- (b) prehod na popolno uskladitev upravičenk s skupno zunanjo in varnostno politiko Unije (SZVP), vključno z omejevalnimi ukrepi Unije;
- (c) boj proti dezinformacijam in tujemu manipuliranju z informacijami ter vmešavanju v Unijo in njene vrednote;
- (d) premik proti harmonizaciji vizumskih politik z Unijo;

- (e) povečanje učinkovitosti javne uprave, krepitev lokalnih zmogljivosti in vlaganje v upravno osebje upravičenk; zagotavljanje dostopa do informacij, javnega nadzora in vključevanja civilne družbe v postopke odločanja; podpiranje preglednosti, odgovornosti, strukturnih reform in dobrega upravljanja na vseh ravneh, tudi zadevajoč njihova pooblastila za nadzor in preiskovanje razdeljevanja javnih sredstev in dostopa do njih, pa tudi na področju javnofinančnega poslovanja, javnega naročanja in nadzora državne pomoči; podpiranje pobud in organov, vključenih v podpiranje in izvrševanje mednarodnega pravosodja v upravičenkah;
- (f) pospešitev prehoda upravičenk na trajnostna, podnebno nevtralna in vključujoča gospodarstva, ki so sposobna prenesti konkurenčne tržne pritiske enotnega trga Unije, in na stabilno naložbeno okolje ter zmanjšanje njihovih strateških odvisnosti;
- (g) spodbujanje regionalnega gospodarskega povezovanja, zlasti z napredkom pri vzpostavljanju skupnega regionalnega trga;
- (h) spodbujanje gospodarskega povezovanja upravičenk z enotnim trgom Unije, zlasti prek večjih trgovinskih in naložbenih tokov, in odpornih vrednostnih verig;
- (i) podpiranje regionalnega gospodarskega povezovanja in okrepljenega povezovanja z enotnim trgom Unije z boljšo in trajnostno povezljivostjo v regiji v skladu z vseevropskimi omrežji za krepitev regionalnega sodelovanja, dobrih medsosedskih odnosov, sprave ter stikov med ljudmi;

- (j) pospešitev vključujočega in trajnostnega zelenega prehoda na podnebno nevtralnost do leta 2050 v skladu s Pariškim sporazumom in zelenim dogovorom ter zeleno agendo za Zahodni Balkan iz leta 2020 na področju vseh gospodarskih sektorjev, zlasti energije, vključno s preходом na razogljičeno, podnebno nevtralno krožno gospodarstvo, odporno proti podnebnim spremembam, ob zagotavljanju, da bodo naložbe spoštovale načelo, da se ne škoduje bistveno;
- (k) spodbujanje digitalne preobrazbe in digitalnih spretnosti kot omogočevalca trajnostnega razvoja in vključujoče rasti;
- (l) spodbujanje inovacij, raziskav in sodelovanja med akademskimi ustanovami in industrijo v podporo zelenemu in digitalnemu prehodu, pri čemer bi podpiral lokalne industrijske sektorje, s posebnim poudarkom na lokalnih mikro, malih in srednjih ter zagonskih podjetjih;
- (m) spodbujanje kakovostnega izobraževanja, usposabljanja, preusposabljanja in izpopolnjevanja na vseh ravneh, s posebnim poudarkom na mladih, všteti odpravljanje brezposelnosti mladih, preprečevanje bega možganov in podporo ranljivim skupnostim ter zaposlitvenim politikam, zajemši pravice delavcev, v skladu z evropskim stebrom socialnih pravic, pa tudi boja proti revščini.

Člen 4

Splošna načela

1. Vsi načini sodelovanja v okviru instrumenta temeljijo na potrebah in spodbujajo načela razvojne učinkovitosti, tj. odgovornost upravičenk za razvojne prednostne naloge, osredotočenost na jasno pogojenost in oprijemljive rezultate, vključujoča partnerstva, preglednost in vzajemno odgovornost. To sodelovanje temelji na uspešnem in učinkovitem dodeljevanju in uporabi sredstev. Instrument si prizadeva zagotoviti ustrezno geografsko uravnoteženost naložbenih projektov.
2. Zagotavljanje makrofinančne pomoči ne spada na področje uporabe tega instrumenta.
3. Podpora v okviru instrumenta je dodatna in dopolnilna glede na podporo, ki se zagotavlja v okviru drugih programov in instrumentov Unije. Dejavnosti, upravičene do financiranja na podlagi te uredbe, lahko prejmejo podporo iz drugih programov in instrumentov Unije, če taka podpora ne krije istih stroškov in če se vzpostavita ustrezno spremljanje in proračunski nadzor. Komisija zagotovi dopolnjevanje in sinergije med instrumentom in drugimi programi Unije, da bi se preprečilo podvajanje pomoči in dvojno financiranje. Podpora, zagotovljena na podlagi te uredbe in Uredbe (EU) 2021/1529, se ne sme prekrivati.

4. Komisija in države članice zaradi spodbujanja dopolnjevanja, skladnosti in učinkovitosti svojih dejanj sodelujejo ter si prizadevajo preprečiti podvajanje in zagotoviti sinergijo med pomočjo, ki se zagotavlja na podlagi te uredbe, in drugimi oblikami pomoči, v številni integrirane finančne svežnje, ki vključujejo tako izvozno kot razvojno financiranje, ki jo zagotavljajo Unija, države članice, tretje države, večstranske in regionalne organizacije ter subjekti, kot so mednarodne organizacije in ustrezne mednarodne finančne institucije, agencije in donatorji, ki niso iz Unije, kar je v skladu z uveljavljenimi načeli za krepitev operativnega usklajevanja na področju zunanje pomoči, med drugim z okrepljenim usklajevanjem z državami članicami na lokalni ravni. Takšno usklajevanje na lokalni ravni mora vključevati redna in pravočasna posvetovanja ter pogoste izmenjave informacij tekom izvajanja instrumenta.
5. Dejavnosti v okviru instrumenta vključujejo in spodbujajo demokracijo, človekove pravice in enakost spolov, postopno usklajevanje s socialnimi, podnebnimi in okoljskimi standardi Unije, vključujejo blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, po potrebi zmanjševanje tveganja nesreč, varstvo okolja in biotske raznovrstnosti, kjer je to primerno, tudi prek presoj okoljskih vplivov, ter podpirajo napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja, da se spodbujajo celoviti ukrepi, ki lahko ustvarijo posredne koristi in usklajeno izpolnijo več ciljev. Te dejavnosti se morajo izogibati nasledim naložbam in se ravnati po načelih, da se ne škoduje bistveno in da nihče ne sme biti zapostavljen, ter po pristopu vključevanja trajnostnosti, na katerem temelji evropski zeleni dogovor.

6. Upravičenke in Komisija zagotovijo, da se med celotno pripravo programov reform in izvajanjem instrumenta upoštevajo in spodbujajo enakost spolov, vključevanje načela enakosti spolov in vključevanje vidika spola. Upravičenke in Komisija sprejmejo ustrezne ukrepe za preprečevanje vsakršne diskriminacije na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Komisija o teh ukrepih poroča kot del rednega poročanja v okviru akcijskih načrtov za enakost spolov.
7. Instrument ne podpira dejavnosti ali ukrepov, ki niso združljivi z energetskimi in podnebnimi načrti upravičenk, njihovim nacionalno določenim prispevkom v skladu s Pariškim sporazumom in ambicijo, da se najpozneje do leta 2050 doseže podnebna nevtralnost, ali ki spodbujajo naložbe v fosilna goriva ali imajo znatne škodljive učinke na okolje, podnebje ali biotsko raznovrstnost.
8. Komisija si v skladu z načelom vključujočega partnerstva po potrebi prizadeva zagotoviti demokratični nadzor v obliki posvetovanja vlade upravičenke z njenim parlamentom, pa tudi z ustreznimi deležniki, tudi z lokalnimi in regionalnimi organi, socialnimi partnerji in civilno družbo, vključno z ranljivimi skupinami, vsemi manjšinami in skupnostmi, kot je ustrezno, da se jim omogoči sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju dejavnosti, upravičenih do financiranja v okviru instrumenta, ter po potrebi v povezanih postopkih spremljanja, nadzora in ocenjevanja. Pri posvetovanju si prizadevajo, da bi bila zastopana pluralnost družbe upravičenke.

9. Komisija v tesnem sodelovanju z državami članicami in upravičenkami zagotavlja izvajanje zavez Unije, usmerjenih v večjo preglednost in odgovornost pri zagotavljanju podpore, tudi tako, da spodbuja izvajanje in krepitev sistemov notranjih kontrol in politik za boj proti goljufijam. Komisija zagotovi, da so informacije o obsegu in dodeljevanju podpore javno dostopne prek preglednice kazalnikov iz člena 26. Upravičenke objavijo posodobljene podatke o končnih prejemnikih, ki prejemajo sredstva Unije za izvajanje reform in naložb v okviru tega instrumenta, kot je opisano v členu 22.

Člen 5

Osnovni pogoji za podporo Unije

1. Osnovni pogoji za podporo v okviru instrumenta so:
- (a) vsaka od upravičenk podpira in spoštuje učinkovite demokratične mehanizme, vključno z večstrankarskim parlamentarnim sistemom, svobodnimi in poštenimi volitvami, medijskim pluralizmom, neodvisnim sodstvom in pravno državo, ter zagotavlja spoštovanje vseh obveznosti v zvezi s človekovimi pravicami, zajemši pravice pripadnikov manjšin;
 - (b) kar zadeva Srbijo in Kosovo, konstruktivno sodelujeta z merljivim napredkom in oprijemljivimi rezultati pri normalizaciji medsebojnih odnosov, da bi državi v celoti izpolnili vse svoje obveznosti, ki izhajajo iz sporazuma o poti k normalizaciji in njegove priloge o izvajanju ter vseh preteklih sporazumov o dialogu, ter začeli pogajanja o celovitem sporazumu o normalizaciji odnosov med njima.

2. Komisija spremlja izpolnjevanje osnovnih pogojev iz odstavka 1 pred sprostitvijo sredstev, vključno s predhodnim financiranjem, upravičenkam v okviru instrumenta in v celotnem obdobju podpore, ki se zagotavlja v okviru instrumenta, pri čemer ustrezno upošteva okvir širitvene politike. Komisija v postopku spremljanja upošteva tudi ustrezna priporočila mednarodnih organov, kot sta Svet Evrope in njegova Beneška komisija, ali Urad za demokratične institucije in človekove pravice Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE).
3. Kar zadeva osnovni pogoj iz točke (b) odstavka 1 tega člena, Komisija v skladu s Sklepom 2010/427/EU ustrezno upošteva vlogo in prispevek ESZD.
4. Komisija lahko sprejme sklep, da nekateri od osnovnih pogojev iz odstavka 1 tega člena niso izpolnjeni, in zlasti zadrži sprostitev sredstev iz člena 21, ne glede na to, ali so plačilni pogoji iz člena 12 izpolnjeni ali ne.

Poglavje II

Financiranje in izvajanje

Člen 6

Proračun

1. Višina sredstev, ki bodo dana na razpolago v okviru instrumenta v skladu z odstavkoma 2 in 3, ne presega 6 000 000 000 EUR za obdobje 2024–2027.
2. Finančna sredstva za izvajanje instrumenta za obdobje od 1. januarja 2024 do 31. decembra 2027 znašajo 2 000 000 000 EUR, in so razporejena na naslednji način:
 - (a) 98,5 % v obliki nepovratne finančne podpore upravičenkam za izvajanje programov reform;
 - (b) 1,5 % za odhodke v skladu z odstavkom 6.
3. Podpora v obliki posojil je na voljo v znesku do 4 000 000 000 EUR za obdobje od 1. januarja 2024 do 31. decembra 2027. Ta znesek ni del zneska jamstva za zunanje delovanje v smislu člena 31(4) Uredbe (EU) 2021/947.

4. Komisija v skladu z metodologijo iz priloge v ustreznem izvedbenem sklepu iz člena 15 določi začetni okvirni znesek financiranja, ki je na voljo vsaki upravičenki, izračunan na podlagi najnovejših razpoložljivih podatkov na dan začetka veljavnosti te uredbe v skladu s členom 33. Okvirni zneski se lahko med izvajanjem instrumenta spremenijo v skladu z načeli iz člena 21.
5. V skladu s členom 19 te uredbe znesek sredstev, ki se da na voljo v naložbenem okviru za Zahodni Balkan iz člena 12 Uredbe (EU) 2021/1529, znaša vsaj 50 % skupnega zneska, določenega v odstavku 1 tega člena. Ta prispevek vključuje celotni znesek nepovratne finančne podpore iz odstavka 2, točka (a), tega člena po odbitku zneska rezervacij.

6. Sredstva iz odstavka 2, točka (b), se lahko uporabijo za tehnično in upravno pomoč za izvajanje instrumenta, kot so pripravljalni ukrepi ter dejavnosti spremljanja, kontrole, revizije in ocenjevanja, ki so potrebni za upravljanje instrumenta in doseganje njegovih ciljev, zlasti študije, srečanja strokovnjakov, posvetovanja z organi upravičenk glede usposabljanja, konference, posvetovanja z deležniki, vključno z lokalnimi in regionalnimi organi ter organizacijami civilne družbe, dejavnosti obveščanja in komuniciranja, vključno z ukrepi vključujočega ozaveščanja, ter korporativno komuniciranje o političnih prednostnih nalogah Unije, kolikor so povezane s cilji te uredbe, odhodke, povezane z informacijskotehnološkimi omrežji, ki se osredotočajo na obdelavo in izmenjavo podatkov, in korporativnimi informacijskotehnološkimi orodji, ter vse druge odhodke na sedežu in delegacijah Unije za upravno podporo in podporo pri usklajevanju, potrebno za instrument. Odhodki lahko zajemajo tudi stroške dejavnosti za podporo preglednosti in drugih dejavnosti, kot sta nadzor kakovosti in spremljanje projektov ali programov na terenu, ter stroške medsebojnega svetovanja in strokovnjakov za ocenjevanje in izvajanje reform in naložb.

Člen 7

Izvajanje in oblike financiranja Unije

1. Instrument se izvaja v skladu s finančno uredbo, in sicer z neposrednim upravljanjem ali posrednim upravljanjem s katerim koli subjektom iz člena 62(1), prvi pododstavek, točka (c), navedene uredbe.
2. Financiranje Unije se lahko zagotovi v kateri koli obliki, navedeni v finančni uredbi, zlasti v obliki finančne pomoči, nepovratnih sredstev, javnih naročil in operacij mešanega financiranja.

3. Glede na zahtevano poslovno sposobnost in finančno zmogljivost so lahko pooblašчени subjekti, ki izvajajo operacije mešanega financiranja, skupina Evropske investicijske banke, večstranske evropske finančne institucije, kot je Evropska banka za obnovo in razvoj, ali dvostranske evropske finančne institucije, kot so razvojne banke, ali Skupina Svetovne banke. Kadar je to mogoče, lahko druge neevropske večstranske finančne institucije sodelujejo v instrumentu prek skupnih operacij z evropskimi finančnimi institucijami. Izvajanje operacij mešanega financiranja v okviru instrumenta se dopolnjuje z dodatnimi oblikami finančne podpore držav članic ali tretjih oseb.

Člen 8

Pravila o upravičenosti oseb in subjektov, poreklu zaloge in materialov ter omejitvah v okviru instrumenta

1. V postopkih javnega naročanja in dodeljevanja nepovratnih sredstev za dejavnosti, ki se financirajo v okviru tega instrumenta, lahko sodelujejo mednarodne in regionalne organizacije ter vse fizične osebe, ki so državljani naslednjih držav, ali pravne osebe, ki imajo v teh državah dejanski sedež:
- (a) držav članic, upravičenk, držav kandidatk in pogodbenic Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru;
 - (b) držav, ki upravičenkam zagotavljajo raven podpore, primerljivo s tisto, ki jo zagotavlja Unija, pri čemer se upošteva velikost njihovega gospodarstva, in za katere je Komisija določila vzajemni dostop do zunanje pomoči v upravičenkah.

2. Vzajemni dostop iz odstavka 1, točka (b), se lahko odobri za omejeno obdobje najmanj enega leta, če država pod enakimi pogoji odobri upravičenost subjektom iz Unije in iz držav, upravičenih v okviru instrumenta.

Komisija odloči o vzajemnem dostopu po posvetovanju z zadevno upravičenko.

3. Vse zaloge in materiali, ki se financirajo in naročajo v okviru tega instrumenta, izvirajo iz katere koli države iz odstavka 1, točki (a) in (b), razen če teh zalog in materialov v nobeni od teh držav ni mogoče dobiti pod razumnimi pogoji. Poleg tega se uporabljajo pravila o omejitvah iz odstavka 6.
4. Pravila o upravičenosti iz tega člena se ne uporabljajo za fizične osebe, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi ali drugačno pogodbo z upravičenim izvajalcem oziroma, kadar je to ustrezno, podizvajalcem, in zanje ne uvajajo omejitev glede državljanstva, razen kadar omejitve glede državljanstva temeljijo na pravilih iz odstavka 6.
5. Za dejavnosti, ki jih sofinancira subjekt ali se izvajajo v okviru neposrednega upravljanja ali posrednega upravljanja s subjekti, navedenimi v členu 62(1), točka (c), finančne uredbe, se uporabljajo tudi pravila, ki veljajo za te subjekte. To ne posega v omejitve iz odstavka 6 tega člena, ki so ustrezno upoštevane v sporazumih, sklenjenih s temi subjekti.

6. Pravila o upravičenosti, pravila o poreklu zalog in materialov iz odstavkov 1 in 3 ter pravila o državljanstvu fizičnih oseb iz odstavka 4 se lahko omejijo glede na državljanstvo, geografsko lokacijo ali naravo pravnih subjektov, ki sodelujejo v postopkih dodeljevanja, ter glede na geografsko poreklo zalog in materialov, kadar:
- (a) so take omejitve potrebne zaradi posebne narave ali ciljev dejavnosti ali posameznega postopka dodeljevanja ali kadar so te omejitve potrebne za učinkovito izvajanje dejavnosti;
 - (b) dejavnost ali posamezni postopki dodeljevanja vplivajo na varnost ali javni red, zlasti v zvezi s strateškimi sredstvi in interesi Unije, njenih držav članic ali katere koli upravičenke, vključno z varnostjo, odpornostjo in zaščito celovitosti digitalne infrastrukture (vključno z omrežno infrastrukturo 5G), komunikacijskih in informacijskih sistemov ter z njimi povezanih dobavnih verig.
7. V nujnih primerih ali kadar storitve na trgih zadevnih držav ali ozemelj niso na voljo ali v drugih ustrezno utemeljenih primerih, ko bi uporaba pravil o upravičenosti onemogočala ali prekomerno oteževala izvedbo dejavnosti, se lahko kot upravičeni priznajo tudi ponudniki in kandidati iz držav, ki niso upravičenke.

Člen 9

Sporazum o instrumentu

1. Komisija za izvajanje instrumenta z vsako upravičenko sklene sporazum o instrumentu, v katerem so določene obveznosti in plačilni pogoji upravičenk za izplačilo sredstev iz instrumenta.
2. Sporazum o instrumentu dopolnjujejo posojilne pogodbe v skladu s členom 17, ki vsebujejo posebne določbe za upravljanje in izvajanje financiranja, zagotovljenega v obliki posojil. Sporazum o instrumentu, vključno z vso povezano dokumentacijo, se na zahtevo sočasno in brez odlašanja da na voljo Evropskemu parlamentu in Svetu.
3. Financiranje se upravičenkam dodeli šele po začetku veljavnosti zadevnih sporazumov o instrumentu in ustreznih posojilnih pogodb.
4. Sporazum o instrumentu in posojilne pogodbe, sklenjeni z vsako upravičenko, ter sporazumi, sklenjeni z osebami ali subjekti, ki prejemajo sredstva Unije, zagotavljajo izpolnjevanje obveznosti iz člena 129 finančne uredbe.

5. Sporazum o instrumentu vsebuje potrebne podrobne določbe, ki zadevajo:
- (a) zavezo upravičenke, da bo odločno napredovala v smeri trdnega pravnega okvira za boj proti goljufigjam ter vzpostavila učinkovitejše in uspešnejše sisteme kontrol, vključno z ustreznimi mehanizmi za zaščito žvižgačev ter ustreznimi mehanizmi in ukrepi za učinkovito preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje nepravilnosti, goljufigj, korupcije in nasprotij interesov, pa tudi da bo okrepila boj proti pranju denarja, organiziranemu kriminalu, zlorabi javnih sredstev, financiranju terorizma, izogibanju davkom, davčnim goljufigjam ali davčnim utajam ter drugim nezakonitim dejavnostim, ki vplivajo na sredstva, zagotovljena v okviru instrumenta;
 - (b) pravila o sprostivti, zadržanju, zmanjšanju in prerazporeditvi sredstev v skladu s členom 21;
 - (c) dejavnosti, povezane z upravljanjem, kontrolo, nadzorom, spremljanjem, ocenjevanjem, poročanjem in revizijo v okviru instrumenta, ter preglede sistemov, preiskave, ukrepe za boj proti goljufigjam in sodelovanje;
 - (d) pravila o poročanju Komisiji o tem, ali in kako so izpolnjeni plačilni pogoji iz člena 12;
 - (e) pravila o davkih, carinah in dajatvah v skladu s členom 27(9) in (10) Uredbe (EU) 2021/947;

- (f) ukrepe za učinkovito preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje nepravilnosti, goljufij, korupcije in nasprotij interesov ter obveznost oseb ali subjektov, ki izvršujejo sredstva Unije v okviru instrumenta, da Komisijo, urad OLAF ter po potrebi EJT nemudoma obvestijo o domnevnih ali dejanskih primerih nepravilnosti, goljufij, korupcije in nasprotij interesov in drugih nezakonitih dejavnosti, ki vplivajo na sredstva, zagotovljena v okviru instrumenta, ter nadaljnjem ukrepanju v zvezi s tem;
- (g) obveznosti iz členov 23 in 24, vključno z natančnimi pravili in časovnim okvirom za zbiranje podatkov s strani upravičenke ter dostopom do njih za Komisijo, OLAF, Evropsko računsko sodišče in, kadar je to ustrezno, EJT;
- (h) postopek za zagotavljanje, da zahtevki za izplačilo podpore v obliki posojila ne presegajo razpoložljivega zneska posojila v skladu s členom 6(3);
- (i) pravico Komisije, da sorazmerno zmanjša podporo, ki se zagotavlja v okviru instrumenta, in izterja vse zneske, porabljene za doseganje ciljev instrumenta, ali zahteva predčasno odplačilo posojila v primeru nepravilnosti, goljufij, korupcije in nasprotij interesov, ki škodijo finančnim interesom Unije in jih upravičenka ni odpravila, ali v primeru hude kršitve obveznosti, določene v sporazumu o instrumentu;
- (j) pravila in načine poročanja upravičenk za namene spremljanja izvajanja instrumenta in ocenjevanja doseganja ciljev iz člena 3;
- (k) obveznost upravičenk, da Komisiji elektronsko posredujejo podatke iz člena 22.

Člen 10

Prenosi, letni obroki, odobritve za prevzem obveznosti

1. Z odstopanjem od člena 12(4) finančne uredbe se neporabljene odobritve za prevzem obveznosti in odobritve plačil v okviru instrumenta samodejno prenesejo in se lahko porabijo oziroma obveznosti zanje prevzamejo do 31. decembra naslednjega proračunskega leta. V naslednjem proračunskem letu se najprej porabi preneseni znesek.
2. Komisija posreduje Evropskemu parlamentu in Svetu informacije o prenesenih odobritvah za prevzem obveznosti, vključno z zadevnimi zneski, v skladu s členom 12(6) finančne uredbe.
3. Poleg pravil iz člena 15 finančne uredbe o ponovni razpoložljivosti odobritev se odobritve za prevzem obveznosti, ki ustrezajo znesku, sproščenemu zaradi popolne ali delne neizvedbe ukrepa v okviru instrumenta, znova dajo na voljo v dobro prvotne proračunske postavke.
4. Proračunske obveznosti za ukrepe, ki trajajo več kot eno proračunsko leto, se lahko v skladu s členom 112(2) finančne uredbe razdelijo v letne obroke prek več let.

Poglavje III

Programi reform

Člen 11

Predložitev programov reform

1. Vsaka upravičenka, ki želi prejeti kakršno koli podporo v okviru instrumenta, Komisiji predloži program reform za čas trajanja instrumenta, ki temelji na delu najnovejšega programa gospodarskih reform, ki se nanaša na strukturne reforme, in povezanih skupnih smernicah politike, dogovorjenih v okviru ekonomskega in finančnega dialoga maja 2023, njeni strategiji za rast, kadar je to ustrezno, okviru širitvene politike ter gospodarskem in naložbenem načrtu za Zahodni Balkan.
2. Programi reform zagotavljajo splošni okvir za doseganje splošnih in specifičnih ciljev iz člena 3, v katerih so določene reforme, ki jih mora izvesti upravičenka, ter naložbena področja. Programi reform vključujejo ukrepe za izvajanje reform s celovitim in skladnim svežnjem. Na področjih temeljnih prvin širitvenega procesa, vključno s pravno državo, bojem proti korupciji, tudi proti korupciji na visoki ravni, temeljnimi pravicami in svobodo izražanja, programi reform odražajo ocene iz okvira širitvene politike.

3. Programi reform so skladni z najnovejšim okvirom za makroekonomsko in fiskalno politiko, predloženim Komisiji v okviru ekonomskega in finančnega dialoga z Unijo.
4. Programi reform so skladni s prednostnimi reformami, opredeljenimi v okviru poti pristopa upravičenke, in drugimi ustreznimi dokumenti, na primer s stabilizacijsko-pridružitvenim sporazumom, energetske in podnebne načrtom, nacionalno določenim prispevkom v skladu s Pariškim sporazumom in ambicijo, da se najpozneje do leta 2050 doseže podnebna nevtrálnost, ter jih podpirajo.
5. Programi reform upoštevajo splošna načela iz člena 4.
6. Programi reform se pripravijo na vključujoč in pregleden način v posvetovanju s socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe.
7. Komisija upravičenke pozove, naj svoje programe reform predložijo v treh mesecih od začetka veljavnosti te uredbe. Komisija Evropskemu parlamentu in Svetu posreduje programe reform upravičenk takoj, ko jih prejme.
8. V primeru, če na podlagi prerazporeditve podpore v okviru instrumenta upravičenka prejme dodatno podporo, Komisija to upravičenko pozove, naj v treh mesecih predloži spremenjen program reform za preostalo obdobje trajanja instrumenta. Preden Komisija sprejme odločitev o prerazporeditvi, o tem obvesti Evropski parlament in Svet.

Člen 12

Načela za financiranje v okviru programov reform

1. Instrument zagotavlja spodbude za izvajanje programa reform vsake upravičenke z določitvijo plačilnih pogojev za sprostitev sredstev. Ti plačilni pogoji se uporabljajo za sredstva iz člena 6(2), točka (a), in člena 6(3) ter so v obliki merljivih kvalitativnih ali kvantitativnih ukrepov. Ti ukrepi odražajo napredek pri specifičnih socialno-ekonomskih reformah in na področju temeljnih prvin širitvenega procesa, povezanih z doseganjem ciljev instrumenta, ki so navedeni v členu 3, v skladu z okvirom širitvene politike.

Izpolnjevanje teh plačilnih pogojev sproži popolno ali delno sprostitev sredstev, odvisno od stopnje njihovega izpolnjevanja.
2. V zvezi s financiranjem, ki se izvaja prek sklada iz člena 19, izpolnjevanje plačilnih pogojev iz odstavka 1 tega člena pomeni predhodno potrditev. Sredstva se izplačajo po prejemu zahtevka za plačilo s strani upraviteljev skupnega sklada, ustanovljenega v naložbenem okviru za Zahodni Balkan za prejemanje prispevkov donatorjev.
3. Makrofinančna stabilnost, dobro javnofinančno poslovanje, preglednost in nadzor nad proračunom so splošni pogoji za plačila, ki jih je treba izpolniti za vsakršno sprostitev sredstev.
4. Sredstva v okviru instrumenta ne podpirajo dejavnosti ali ukrepov, ki spodkopavajo mirovne sporazume v regiji.

Člen 13

Vsebina programov reform

1. Programi reform vsebujejo zlasti naslednje elemente, ki se pojasnijo in utemeljijo:
 - (a) ukrepe, ki predstavljajo skladen, celovit in ustrezno uravnotežen odziv na cilje iz člena 3, vključno s strukturnimi reformami, naložbami in ukrepi za zagotovitev skladnosti z osnovnimi pogoji iz člena 5, če je to primerno;
 - (b) obrazložitev, kako so ukrepi skladni s splošnimi načeli iz člena 4 ter zahtevami, strategijami, načrti in programi iz členov 4 in 11;
 - (c) obrazložitev, kako naj bi ukrepi dodatno okrepili temeljne prvine širitvenega procesa iz člena 3(2), točka (a), vključno s pravno državo, temeljnimi pravicami in bojem proti korupciji;
 - (d) okvirni seznam naložbenih projektov in programov, namenjenih financiranju v okviru naložbenega okvira za Zahodni Balkan, vključno z ustreznim skupnim obsegom naložb in predvidenimi roki za izvajanje;
 - (e) obrazložitev, v kolikšni meri naj bi ukrepi prispevali k podnebnim in okoljskim ciljem in koliko so skladni z načelom, da se ne škoduje bistveno;

- (f) obrazložitev, v kolikšni meri naj bi ukrepi prispevali k digitalni preobrazbi;
- (g) obrazložitev, v kolikšni meri naj bi ukrepi prispevali k ciljem na področju izobraževanja, usposabljanja, zaposlovanja in socialne politike;
- (h) obrazložitev, v kolikšni meri naj bi ukrepi prispevali k enakosti spolov ter k opolnomočenju žensk in deklic in spodbujanju njihovih pravic;
- (i) za reforme in naložbe, okvirni časovni razpored in predvidene plačilne pogoje za sprostitev sredstev v obliki merljivih kvalitativnih in kvantitativnih ukrepov, ki naj bi se izvedli najpozneje do 31. avgusta 2027;
- (j) obrazložitev, kako naj bi ukrepi prispevali k postopnemu in stalnemu usklajevanju s SZVP, vključno z omejevalnimi ukrepi Unije;
- (k) ureditve za učinkovito spremljanje, poročanje in ocenjevanje programa reform s strani upravičenke, vključno s predlaganimi merljivimi kvalitativnimi in kvantitativnimi ukrepi ter ustreznimi kazalniki iz odstavka 2;
- (l) obrazložitev sistema upravičenke za učinkovito preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje nepravilnosti, goljufij, korupcije, tudi korupcije na visoki ravni, in nasprotij interesov ter izvrševanje pravil o nadzoru državne pomoči, pa tudi predlaganih ukrepov za obravnavanje obstoječih pomanjkljivosti v prvih letih izvajanja programa reform;

- (m) za pripravo, in če je mogoče, za izvajanje programov reform, povzetek postopka posvetovanja, opravljenega v skladu s pravnim okvirom upravičenk, z ustreznimi deležniki, vključno s parlamenti upravičenk, lokalnimi in regionalnimi predstavniškimi telesi in organi, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe, ter razlago o tem, kako se prispevek teh deležnikov odraža v programih reform;
- (n) načrt komuniciranja in večanja prepoznavnosti programov reform za lokalno občinstvo v upravičenkah;
- (o) katere koli druge ustrezne informacije.

2. Programi reform temeljijo na rezultatih ter vključujejo kazalnike za ocenjevanje napredka pri doseganju določenih splošnih in specifičnih ciljev iz člena 3. Ti kazalniki temeljijo, kadar je to primerno in ustrezno, na mednarodno dogovorjenih ter že obstoječih kazalnikih v zvezi s politikami upravičenk. Kazalniki so v največji možni meri skladni tudi s ključnimi poslovnimi kazalniki, vključenimi v okvir za rezultate instrumenta za predpristopno pomoč (IPA III), v okvir za merjenje rezultatov EFSD⁺ in v naložbeni okvir za Zahodni Balkan.

Člen 14

Ocena programov reform s strani Komisije

1. Komisija brez nepotrebnega odlašanja oceni ustreznost, celovitost in primernost programa reform vsake upravičenke ali, kadar je to ustrezno, vseh sprememb tega programa. Komisija pri izvajanju ocene tesno sodeluje z zadevno upravičenko in lahko poda pripombe, zahteva dodatne informacije ali upravičenko pozove, naj svoj program reform pregleda ali spremeni.
2. Kar zadeva cilj iz člena 13(1)(j) te uredbe, Komisija v skladu s Sklepom 2010/427/EU ustrezno upošteva vlogo in prispevek ESZD.
3. Komisija pri ocenjevanju programov reform upošteva ustrezne razpoložljive analitične informacije o upravičenki, vključno z njenim makroekonomskim stanjem in vzdržnostjo dolga, utemeljitev in elemente, ki jih je predložila upravičenka, kot je navedeno v členu 13, ter vse druge ustrezne informacije, kot so informacije iz člena 11.
4. Komisija pri ocenjevanju upošteva zlasti naslednja merila:
 - (a) ali je program reform ustrezen, celovit, skladen in ustrezno uravnotežen odziv na cilje iz člena 3 in elemente iz člena 13;

- (b) ali so program reform in njegovi ukrepi skladni z načeli, strategijami, načrti in programi iz členov 4 in 11;
- (c) ali je mogoče pričakovati, da bo program reform pospešil napredek pri premoščanju socialno-ekonomske vrzeli med upravičenko in Unijo ter tako okrepil gospodarski, socialni in okoljski razvoj upravičenke ter podpiral njeno približevanje standardom Unije, zmanjšal neenakosti in okrepil socialno kohezijo;
- (d) ali je mogoče pričakovati, da bo program reform dodatno okrepil temeljne prvine širitvenega procesa iz člena 3(2), točka (a);
- (e) ali je mogoče pričakovati, da bo program reform pospešil prehod upravičenk na trajnostna, podnebno nevtralna in vključujoča gospodarstva, odporna proti podnebnim spremembam, z izboljšanjem regionalne povezljivosti, napredkom pri dvojnem, zelenem in digitalnem prehodu, vključno z biotsko raznovrstnostjo, zmanjšanjem strateške odvisnosti ter spodbujanjem raziskav in inovacij, izobraževanja, usposabljanja, zaposlovanja ter znanj in spretnosti ter širšega trga dela, s posebnim poudarkom na mladih;
- (f) ali so ukrepi iz programa reform združljivi z načeloma, da se ne škoduje bistveno in da nihče ne sme biti zapostavljen;
- (g) ali program reform ustrezno obravnava morebitna tveganja za skladnost z osnovnimi pogoji in plačilnimi pogoji;

- (h) ali so plačilni pogoji, ki jih predlaga upravičenka, ustrezni in ambiciozni, skladni z okvirom širitvene politike ter dovolj smiselni in jasni, da omogočajo ustrezno sprostitvev sredstev v primeru njihovega izpolnjevanja, ter ali so predlagani kazalniki za poročanje ustrezni in zadostni za spremljanje napredka pri doseganju splošnih ciljev in poročanje o njem;
- (i) ali se pričakuje, da bodo ureditve, ki jih je predlagala upravičenka, učinkovite za preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje nepravilnosti, goljufij, korupcije in nasprotja interesov, organiziranega kriminala in pranja denarja ter učinkovito preiskovanje in pregon kaznivih dejanj, ki vplivajo na sredstva v okviru instrumenta, ter bodo zagotovile, da ne bo dvojnega financiranja iz instrumenta in drugih programov Unije, zlasti podpore na podlagi Uredbe (EU) 2021/1529, ter od drugih donatorjev;
- (j) ali program reform učinkovito odraža prispevke ustreznih deležnikov, vključno s parlamenti upravičenk, lokalnimi in regionalnimi predstavniškimi telesi in organi, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe.

5. Komisiji lahko pri ocenjevanju programov reform, ki so jih predložile upravičenke, pomagajo neodvisni strokovnjaki.

Člen 15
Izvedbeni sklep Komisije

1. V primeru pozitivne ocene Komisija z izvedbenim sklepom odobri program reform, ki ga je upravičenka predložila v skladu s členom 14, ali, kadar je to ustrezno, spremenjeni program, predložen v skladu s členom 16. Ta izvedbeni sklep se sprejme v skladu s postopkom pregleda iz člena 31.
2. V izvedbenem sklepu Komisije se določijo reforme, ki jih mora izvesti upravičenka, naložbena področja, ki jih je treba podpreti, in plačilni pogoji, ki izhajajo iz programa reform, vključno z okvirnim časovnim razporedom.
3. V izvedbenem sklepu Komisije se določijo tudi:
 - (a) okvirni znesek skupnih sredstev, ki so na voljo upravičenki, in načrtovani obroki, ki se sprostijo, vključno s predhodnim financiranjem, strukturirani v skladu s členom 13, ko upravičenka zadovoljivo izpolnjuje ustrezne plačilne pogoje v obliki kvalitativnih in kvantitativnih ukrepov, opredeljenih v zvezi z izvajanjem programa reform;
 - (b) razdelitev na podporo v obliki posojila in nepovratno podporo po obrokih financiranja;
 - (c) rok, do katerega je treba izpolniti pogoje za končno plačilo za reforme;

- (d) ureditve in časovni razpored spremljanja, poročanja in izvajanja programa reform, med drugim z demokratičnim nadzorom iz člena 4(8), kjer je to ustrezno, ter po potrebi pa tudi ukrepi, potrebni za skladnost s členom 25;
- (e) kazalniki iz člena 13(2) za ocenjevanje napredka pri doseganju splošnih in specifičnih ciljev iz člena 3.

Člen 16

Spremembe programov reform

1. Če upravičenka zaradi objektivnih okoliščin delno ali v celoti ne more več uresničiti programa reform, vključno z ustreznimi plačilnimi pogoji, lahko predlaga spremenjen program reform. V tem primeru lahko upravičenka na Komisijo naslovi obrazloženo zahtevo za spremembo izvedbenega sklepa iz člena 15(1).
2. Komisija lahko spremeni izvedbeni sklep, zlasti da bi upoštevala spremembo razpoložljivih zneskov v skladu z načeli iz člena 21.
3. Če Komisija meni, da razlogi, ki jih je navedla upravičenka, upravičujejo spremembo programa reform, brez nepotrebnega odlašanja oceni spremenjeni program v skladu s členom 14 in lahko spremeni izvedbeni sklep iz člena 15(1).

4. Komisija lahko s spremembo sprejme roke za plačilne pogoje do vključno leta 2028. To ne vpliva na končni rok iz člena 21(9).

Člen 17

Posojilna pogodba, najemanje in dajanje posojil

1. Za financiranje podpore v okviru instrumenta, ki je v obliki posojil, se na Komisijo prenese pooblastilo, da si v skladu s členom 220a finančne uredbe na kapitalskih trgih ali od finančnih institucij v imenu Unije sposodi potrebna sredstva.
2. Z odstopanjem od člena 220(4) finančne uredbe se lahko izplačila posojila izvedejo prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan v imenu upravičenke. Izterjani zneski se prenesejo na upravičenko.
3. Komisija z upravičenko sklene posojilno pogodbo. V posojilni pogodbi se določijo najvišji znesek posojila, obdobje razpoložljivosti in podrobni pogoji podpore v okviru instrumenta v obliki posojil. Trajanje posojil ne sme biti daljše od 40 let od datuma podpisa posojilne pogodbe.

Posojilna pogodba z odstopanjem od člena 220(5) finančne uredbe dodatno vsebuje znesek predhodnega financiranja in pravila o obračunavanju predhodnega financiranja.

Kar zadeva zneske posojil, izvedene prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan, posojilna pogodba med drugim:

- (a) določa, da upravičenka nepreklicno in brezpogojno pooblašča Komisijo, da izvede izplačila subjektu, ki izvaja sklad, na zahtevo tega subjekta, in da je Komisija oproščena svojih plačilnih obveznosti do upravičenke s plačilom navedenemu subjektu;
- (b) določa obveznost upravičenke, da krije stroške izvajanja in vse pristojbine za izvajanje sklada pod pogoji, dogovorjenimi med Komisijo in subjektom, ki izvaja sklad.

4. Posojilna pogodba se na zahtevo da na voljo Evropskemu parlamentu in Svetu.

Člen 18

Oblikovanje rezervacij

1. V skladu s členom finančne uredbe se rezervacije za posojila na podlagi te uredbe oblikujejo v višini 9 % ob dajanju na voljo sredstev iz člena 6(3) te uredbe. Oblikovanje rezervacij se zasnuje iz sredstev iz člena 6(2), točka (a), te uredbe.

Proračunske obveznosti za oblikovanje rezervacij se prevzamejo do 31. decembra 2027. Z odstopanjem od člena 211(2), zadnji stavek, finančne uredbe se oblikovanje rezervacij plačuje postopoma in je v celoti vzpostavljeno najpozneje, ko so posojila v celoti izplačana.

2. Oblikovanje rezervacij se plača v skupni sklad za rezervacije prek posebne proračunske vrstice in se uporabi kot del rezervacij, ki podpirajo podobna tveganja. Stopnja rezervacij se pregleda vsaj enkrat letno od ... [začetka veljavnosti te uredbe].
3. Na Komisijo se v skladu s členom 30 prenese pooblastilo za sprejetje delegiranega akta za spremembo stopnje rezervacij ob uporabi meril iz člena 211(2) finančne uredbe.

Člen 19

Izvajanje naložbenih projektov in programov

v naložbenem okviru za Zahodni Balkan

1. Da bi izkoristili vzvod finančne podpore Unije za privabljanje dodatnih naložb, se naložbe v infrastrukturo, ki podpirajo programe reform, izvajajo prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan.
2. V izvedbenem sklepu Komisije iz člena 15 se določi znesek sredstev, ki se dajo na voljo za uporabo v naložbenem okviru za Zahodni Balkan.
3. Komisija predloži ustrezne predloge naložbenih projektov ali programov v mnenje operativnemu odboru naložbenega okvira za Zahodni Balkan iz člena 35(8) Uredbe (EU) 2021/947 po sprejetju sklepa iz člena 21(3) te uredbe.
4. Vsaj 37 % nepovratne finančne podpore, usmerjene prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan, je namenjenih podnebnim ciljem.

5. Financiranje v okviru instrumenta, zagotovljeno iz finančnih sredstev iz člena 6(2), točka (a), se po odbitku zneska rezervacij izvaja s posrednim upravljanjem, pri čemer se upošteva nabor naložb, in se postopoma zagotavlja s prispevki, vplačanimi v skupni sklad, ustanovljen v naložbenem okviru za Zahodni Balkan za prejemanje prispevkov donatorjev.
6. To financiranje ni na voljo za naložbe, ki jih podpira skupni sklad, dokler ni sprejet sklep iz člena 21(3).
7. Financiranje v okviru instrumenta, zagotovljeno s posojili iz člena 6(5) te uredbe, se da na voljo prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan na podlagi posojilne pogodbe med Komisijo in upravičenkami v skladu s členom 17(2) te uredbe. Skupaj za vse posojilne pogodbe upravitelji skupnega sklada iz člena 12(2) te uredbe Komisiji predložijo največ dvanajst zahtevkov za izplačilo na leto. Naložbeni projekti in programi lahko prejmejo podporo iz dveh virov financiranja iz odstavkov 2 in 3 člena 6 te uredbe ter iz drugih programov in instrumentov Unije, če taka podpora iz različnih virov, programov in instrumentov zagotavlja dodatnost in ne krije istih stroškov. Komisija za vsak naložbeni projekt ali program operativnemu odboru naložbenega okvira za Zahodni Balkan zagotovi oceno, tudi o sinergijah in dopolnjevanji z drugimi programi Unije, zlasti o podpori, zagotovljeni na podlagi Uredbe (EU) 2021/1529, da bi preprečili podvajanje pomoči in dvojno financiranje.

Člen 20

Predhodno financiranje

1. Upravičenka lahko po predložitvi programa reform Komisiji zahteva sprostitev predhodnega financiranja v višini do 7 % skupnega zneska, predvidenega v okviru tega instrumenta v skladu s členom 6(4).
2. Komisija lahko sprosti zahtevano predhodno financiranje po sprejetju izvedbenega sklepa iz člena 15 ter začetku veljavnosti sporazuma o instrumentu in zadevne posojilne pogodbe iz členov 9 in 17. Sredstva se sprostijo v skladu s prvim stavkom člena 21(3) in ob upoštevanju osnovnih pogojev iz člena 5.
3. Komisija določi časovni okvir za izplačilo predhodnega financiranja, ki se lahko izplača v eni ali več tranšah.

Člen 21

Ocena izpolnjevanja plačilnih pogojev, zadržanje, zmanjšanje in prerazporeditev sredstev, pravila o plačilih

1. Upravičenka dvakrat letno predloži ustrezno utemeljen zahtevek za sprostitev sredstev v zvezi z izpolnjenimi plačilnimi pogoji, povezanimi s kvantitativnimi in kvalitativnimi ukrepi, kot je določeno v programih reform.

2. Komisija brez nepotrebnega odlašanja oceni, ali je upravičenka izpolnila temeljne pogoje iz člena 5 in načela za financiranje iz člena 12(3) ter zadovoljivo izpolnila plačilne pogoje, določene v izvedbenem sklepu Komisije iz člena 15. Zadovoljivo izpolnjevanje teh plačilnih pogojev predpostavlja, da upravičenka ni razveljavila ukrepov, povezanih z istimi reformami, za katere je bila upravičenki s predhodnimi sklepi priznana zadovoljiva izpolnitev. Komisiji lahko pomagajo strokovnjaki, tudi strokovnjaki iz držav članic.
3. Če Komisija pozitivno oceni zadovoljivo izpolnjevanje vseh veljavnih pogojev, brez nepotrebnega odlašanja sprejme sklep o odobritvi sprostitve sredstev, ki ustrezajo tem pogojem. S tem sklepom se v skladu s členom 6(5) določi znesek sredstev, ki se dajo na voljo kot finančna pomoč in se posredujejo neposredno v državne blagajne upravičenk, ter znesek, ki se da na voljo prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan. V zvezi s tema zneskoma se sklep šteje za pogoj iz člena 12 za znesek sredstev, ki se dajo na voljo kot finančna pomoč, ki se posreduje neposredno v državne blagajne upravičenk, in predhodno potrditev iz člena 12 za znesek, ki se da na voljo prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan.
4. Če Komisija negativno oceni izpolnjevanje katerih koli pogojev glede na okvirni časovni razpored, se sprostitev sredstev, ki ustrezajo tem pogojem, zadrži. Zadržani zneski se sprostijo šele, ko upravičenka v okviru naknadnega zahtevka za sprostitev sredstev ustrezno utemelji, da je sprejela potrebne ukrepe za zagotovitev zadovoljivega izpolnjevanja ustreznih pogojev.

5. Če Komisija ugotovi, da upravičenka v 12 mesecih od prvotne negativne ocene iz odstavka 4 ni sprejela potrebnih ukrepov, sorazmerno zmanjša znesek nepovratne finančne podpore in posojila glede na del, ki ustreza zadevnim plačilnim pogojem. V prvem letu izvajanja se uporabi rok 24 mesecev, ki se šteje od prvotne negativne ocene iz odstavka 4. Upravičenka lahko predloži pripombe v dveh mesecih po obvestilu o ugotovitvah Komisije.
6. Vsak znesek, ki ustreza plačilnim pogojem, ki niso bili izpolnjeni do 31. decembra 2028, se ne izplača upravičenkam in se sprosti ali umakne iz razpoložljivega zneska podpore v obliki posojila, kot je ustrezno.
7. Komisija lahko zmanjša znesek nepovratne finančne podpore, tudi s pobotom v skladu s členom 102 finančne uredbe, ali posojila v primeru ugotovljenih nepravilnosti, goljufij, korupcije in nasprotij interesov, ki škodijo finančnim interesom Unije in jih upravičenka ni odpravila, ali resnih pomislekov v zvezi z njimi ali v primeru hude kršitve obveznosti, ki izhaja iz sporazumov o instrumentu ali posojilnih pogodb, tudi na podlagi informacij urada OLAF ali poročil Računskega sodišča. Preden Komisija sprejme odločitve o tovrstnih zmanjšanjih, obvesti Evropski parlament in Svet.

8. Komisija se lahko odloči, da kateri koli znesek, zmanjšan v skladu z odstavkom 6 ali 7 tega člena, prerazporedi med ostale upravičenke instrumenta s spremembo izvedbenih sklepov iz člena 15.
9. Z odstopanjem od člena 116(2) finančne uredbe začne rok za plačilo iz člena 116(1), točka (a), finančne uredbe za del financiranja v okviru instrumenta, ki se izplača kot finančna pomoč in se posreduje neposredno v državne blagajne upravičenk, teči od datuma obvestila o sklepu, s katerim se odobri izplačilo upravičenki v skladu z odstavkom 3 tega člena.
10. Člen 116(5) finančne uredbe se ne uporablja za plačila v obliki finančne pomoči, ki se posreduje neposredno v državne blagajne upravičenk v skladu s tem členom in členom 23 te uredbe.
11. Plačila nepovratne finančne podpore in posojil v skladu s tem členom se izvedejo v skladu s proračunskimi sredstvi, kot je določeno v letnem proračunskem postopku, oziroma glede na razpoložljiva sredstva. Plačila sredstev se izvedejo v obrokih. Obrok se lahko izplača v eni ali več tranšah.
12. Znesek, ki se da na voljo v obliki finančne pomoči in se posreduje neposredno v državne blagajne upravičenk, se izplača na podlagi sklepa iz odstavka 3 v skladu s posojilno pogodbo.

13. Izplačilo kakršnega koli zneska podpore v obliki posojil, bodisi neposredno v državne blagajne upravičenk bodisi prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan, se izvede na podlagi predložitve zahtevka upravičenke za plačilo v obliki, določeni v posojilni pogodbi.
14. Znesek, ki se da na voljo prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan, se izplača na podlagi sklepa iz odstavka 3, po prejemu zahtevka za plačilo iz odstavka 13 in po prejemu zahtevka za plačilo s strani upraviteljev skupnega sklada, ustanovljenega v naložbenem okviru za Zahodni Balkan za prejemanje prispevkov donatorjev.

Člen 22

Preglednost v zvezi z osebami in subjekti, ki prejemajo sredstva za izvajanje programov reform

1. Upravičenke objavijo ažurne podatke o končnih prejemnikih, ki prejemajo zneske financiranja, ki presegajo protivrednost 50 000 EUR, kumulativno v štiriletnem obdobju za izvajanje reform in naložb v okviru tega instrumenta.
2. Za končne prejemnike iz odstavka 1 se na spletni strani objavijo naslednje informacije v strojno berljivi obliki, razvrščene glede na skupno prejeta sredstva, pri čemer se ustrezno upoštevajo zahteve glede zaupnosti in varnosti, zlasti varstva osebnih podatkov:
 - (a) v primeru pravne osebe prejemnikova polna firma in identifikacijska številka za DDV ali davčna identifikacijska številka, kadar je na voljo, ali druga enolična identifikacijska oznaka, določena z zakonodajo, ki se uporablja za pravno osebo;

- (b) v primeru fizične osebe ime in priimek oziroma imena in priimki prejemnika;
 - (c) znesek, ki ga je prejemnik prejel, ter reforme in naložbe v okviru programov reform, h katerih izvajanju ta znesek prispeva.
3. Informacije iz odstavka 2 se ne objavijo, kadar lahko razkritje ogrozi pravice in svoboščine zadevnih končnih prejemnikov ali resno škoduje njihovim poslovnim interesom. Navedene informacije se dajo na voljo Komisiji.
4. Upravičenke vsaj enkrat letno Komisiji elektronsko posredujejo podatke o končnih prejemnikih iz odstavka 1 tega člena v strojno berljivi obliki, ki se določi v okvirnem sporazumu iz člena 9(5)(k).

Poglavje IV

Zaščita finančnih interesov Unije

Člen 23

Zaščita finančnih interesov Unije

1. Komisija in upravičenke pri izvajanju instrumenta sprejmejo vse ustrezne ukrepe za zaščito finančnih interesov Unije, pri čemer upoštevajo načelo sorazmernosti in posebne pogoje, pod katerimi bo instrument deloval, osnovne pogoje iz člena 5(1) ter pogoje iz posebnih okvirnih sporazumov, zlasti v zvezi s preprečevanjem, odkrivanjem in odpravljanjem goljufij, korupcije, nasprotij interesov in nepravilnosti ter preiskovanjem in pregonom kaznivih dejanj, ki vplivajo na sredstva, zagotovljena v okviru instrumenta. Vsaka upravičenka se zaveže, da bo napredovala v smeri uspešnih in učinkovitih sistemov upravljanja in kontrol ter zagotovila, da bo neupravičeno izplačane ali nepravilno porabljene zneske mogoče izterjati.
2. Sporazum o instrumentu določa obveznosti upravičenke, da:
 - (a) redno preverja, ali je bilo zagotovljeno financiranje uporabljeno v skladu z veljavnimi pravili, zlasti v zvezi s preprečevanjem, odkrivanjem in odpravljanjem goljufij, korupcije, nasprotij interesov in nepravilnosti;
 - (b) ščiti žvižgače;

- (c) sprejme ustrezne ukrepe za preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje goljufij, korupcije, nasprotij interesov in nepravilnosti ter preiskovanje in pregon kaznivih dejanj, ki škodijo finančnim interesom Unije, da se odkrije in prepreči dvojno financiranje in uvedejo sodni postopki za izterjavo nepravilno dodeljenih sredstev, med drugim v zvezi z vsemi ukrepi za izvajanje reform in naložbenih projektov ali programov v okviru programov reform, ter nemudoma in kjer je ustrezno sprejmejo ustrezni ukrepi za obravnavanje prošelj EJT in pristojnih organov držav članic za vzajemno pravno pomoč v zvezi s kaznivimi dejanji, ki vplivajo na sredstva v okviru instrumenta;
- (d) za namene odstavka 1, zlasti za preverjanje uporabe sredstev v zvezi z izvajanjem reform iz programov reform, zagotovi zbiranje ustreznih podatkov o osebah in subjektih, ki prejemajo sredstva, vključno z informacijami o dejanskem lastništvu, za izvajanje ukrepov iz programa reform na podlagi poglavja III, ter dostop do teh podatkov v skladu z načeli Unije o varstvu podatkov in veljavnimi pravili o varstvu podatkov;
- (e) izrecno pooblasti Komisijo, urad OLAF, Računsko sodišče in, kadar je to ustrezno, EJT za izvrševanje njihovih pravic, kot je določeno v členu 129 finančne uredbe.

3. Sporazum o instrumentu določa tudi pravico Komisije, da sorazmerno zmanjša podporo, ki se zagotavlja v okviru instrumenta, in izterja vse zneske, porabljene za doseganje ciljev instrumenta, ali zahteva predčasno odplačilo posojila v primeru nepravilnosti, goljufij, korupcije in nasprotij interesov, ki škodijo finančnim interesom Unije in jih upravičenka ni odpravila, ali v primeru hude kršitve obveznosti, ki izhaja iz takih sporazumov. Komisija pri odločanju o znesku izterjave in zmanjšanja ali znesku, ki ga je treba predčasno odplačati, upošteva načelo sorazmernosti ter resnost nepravilnosti, goljufije, korupcije ali nasprotja interesov, ki škodi finančnim interesom Unije, ali kršitve obveznosti. Upravičenki se omogoči predložitev pripomb, še preden se izvede zmanjšanje ali zahteva predčasno odplačilo.
4. Osebe in subjekti, ki izvršujejo sredstva v okviru instrumenta, Komisiji in uradu OLAF nemudoma poročajo o vseh domnevnih primerih goljufije, korupcije, nasprotja interesov in nepravilnosti, ki škodijo finančnim interesom Unije.

Člen 24

Vloga notranjih sistemov in revizijskih organov upravičenk

1. Za del financiranja v okviru instrumenta, ki se da na voljo kot finančna pomoč, se Komisija opira na revizijske organe, ustanovljene v vsaki upravičenki za namene nadzora javnih odhodkov. Kadar je to ustrezno, se vključijo službe za usklajevanje boja proti goljufijam vsake upravičenke, ustanovljene v okviru instrumenta za predpristopno pomoč. Komisija se po potrebi opira tudi na nadaljnji demokratični nadzor iz člena 4(8).

V programih reform se v prvih letih izvajanja prednostno obravnavajo reforme, povezane s pogajalskim poglavjem 32, zlasti glede upravljanja in notranjega nadzora javnih financ ter boja proti goljufijam, skupaj s poglavjema 23 in 24, zlasti v zvezi s pravosodjem, korupcijo in organiziranim kriminalom, ter poglavjem 8, zlasti v zvezi z nadzorom državne pomoči.

2. Upravičenke o vsakršnih nepravilnostih, vključno z goljufijami, ki so bile predmet prve upravne ali sodne ugotovitve, nemudoma poročajo Komisiji in jo obveščajo o poteku vseh upravnih in pravnih postopkov v zvezi s takimi nepravilnostmi. Takšno poročanje poteka z elektronskimi sredstvi, in sicer z uporabo sistema za upravljanje nepravilnosti, ki ga je vzpostavila Komisija.
3. Subjekti iz odstavka 1 vzdržujejo reden dialog z Računskim sodiščem, uradom OLAF in po potrebi EJT.
4. Komisija lahko izvede podrobne preglede sistemov izvrševanja proračuna upravičenk na podlagi ocene tveganja in dialoga z revizijskimi organi ter izda priporočila za izboljšave sistemov.
5. Komisija lahko sprejme priporočila za upravičenko v vseh primerih, v katerih pristojni organi po njenem mnenju niso sprejeli potrebnih ukrepov za preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje goljufij, korupcije, nasprotij interesov in nepravilnosti, ki so vplivali, ali za katere obstaja resna nevarnost, da bodo vplivali na dobro finančno poslovanje odhodkov, ki se financirajo v okviru instrumenta, in v vseh primerih ugotovljenih pomanjkljivosti, ki vplivajo na zasnovo in delovanje sistema kontrol, ki so ga vzpostavili organi. Zadevne upravičenke izvedejo taka priporočila ali pa utemeljijo, zakaj tega niso storile.

Poglavje V

Spremljanje, poročanje in ocenjevanje

Člen 25

Spremljanje in poročanje

1. Komisija spremlja izvajanje instrumenta in ocenjuje doseganje ciljev iz člena 3. Spremljanje izvajanja je ciljno usmerjeno in sorazmerno z dejavnostmi, izvedenimi v okviru instrumenta. Pričakuje se, da bodo kazalniki iz člena 13(2) prispevali k spremljanju instrumenta s strani Komisije.
2. Sporazum o instrumentu iz člena 9 določa pravila in načine poročanja upravičenk Komisiji za namene iz odstavka 1 tega člena.
3. Komisija Evropskemu parlamentu in Svetu predloži letno poročilo o napredku pri doseganju ciljev te uredbe. V tem letnem poročilu se obravnavajo tudi sinergije in dopolnjevanja instrumenta z drugimi programi Unije, zlasti podpora, zagotovljena na podlagi Uredbe (EU) 2021/1529, da bi preprečili podvajanje pomoči in dvojno financiranje. Letno poročilo se dopolni s predstavitvami stanja izvajanja instrumenta dvakrat letno.
4. Komisija letni poročilo iz odstavka 3 tega člena predloži odboru iz člena 31.

Člen 26

Preglednica kazalnikov instrumenta

1. Komisija pripravi preglednico kazalnikov instrumenta za Zahodni Balkan (v nadaljnjem besedilu: preglednica kazalnikov), ki prikazuje napredek pri izvajanju programov reform upravičenk.
2. Na Komisijo se v skladu s členom 30 prenese pooblastilo za sprejetje delegiranega akta za dopolnitev te uredbe z opredelitvijo podrobnih elementov preglednice kazalnikov, da se prikaže napredek pri izvajanju instrumenta iz odstavka 1 tega člena.
3. Preglednica kazalnikov mora biti operativna do 1. januarja 2025, Komisija pa jo posodablja dvakrat na leto. Preglednica kazalnikov mora biti javno dostopna na spletu.

Člen 27

Ocena instrumenta

1. Komisija po 31. decembru 2027, in najpozneje do 31. decembra 2031 izvede neodvisno naknadno oceno uredbe. V tej naknadni oceni se oceni prispevek Unije k doseganju ciljev te uredbe.
2. Ta naknadna ocena temelji na načelih dobre prakse Odbora za razvojno pomoč pri OECD, njen namen pa je ugotoviti, ali so bili cilji uresničeni, in oblikovati priporočila za izboljšanje prihodnjih ukrepov.

3. Komisija ugotovitve in zaključke te naknadne ocene, skupaj s pripombami in nadaljnjimi ukrepi, sporoči Evropskemu parlamentu, Svetu in državam članicam. Na zahtevo Evropskega parlamenta, Sveta ali držav članic se lahko o tej naknadni oceni tudi razpravlja. Rezultati prispevajo k pripravi prihodnjih programov in ukrepov ter dodeljevanju sredstev. Ta naknadna ocena in nadaljnji ukrepi se objavijo.
4. Komisija v proces ocenjevanja financiranja Unije, ki se zagotavlja na podlagi te uredbe, v ustreznem obsegu vključi vse zadevne deležnike, tudi upravičenke, socialne partnerje, organizacije civilne družbe ter regionalne in lokalne organe, pri čemer si lahko, kadar je to primerno, prizadeva za skupna ocenjevanja z državami članicami in drugimi partnerji, v tesnem sodelovanju z upravičenkami.

Člen 28

Poročanje upravičenk v okviru ekonomskega in finančnega dialoga

Upravičenka enkrat letno v okviru gospodarskega in finančnega dialoga poroča o napredku pri uresničevanju dela svojega programa reform, ki se nanaša na reforme.

Člen 29

Dialog o instrumentu za reforme in rast za Zahodni Balkan

1. Komisija vsaj dvakrat letno organizira dialog s pristojnimi odbori Evropskega parlamenta, kot je ustrezno. Komisija pred vsakim dialogom Evropskemu parlamentu predloži pisne informacije o:
 - (a) napredku pri izvajanju instrumenta;
 - (b) oceni programov reform;
 - (c) glavnih ugotovitvah poročila iz člena 25(3);
 - (d) postopkih plačil, zadržanja plačil in prenehanja, vključno z vsemi predstavljenimi opažanji, da se zagotovi zadovoljivo izpolnjevanje pogojev, ter
 - (e) katerih koli drugih elementih v zvezi z izvajanjem instrumenta.
2. Dialog iz odstavka 1 lahko sovpada z geopolitičnim dialogom na visoki ravni v zvezi z instrumentom za predpristopno pomoč, da se omogoči ustrezen razmislek o sinergijah in dopolnjevanju.
3. Komisija upošteva vse elemente, ki izhajajo iz stališč, izraženih v dialogu o instrumentu za reforme in rast za Zahodni Balkan, vključno z resolucijami Evropskega parlamenta, kadar je to ustrezno.

Poglavje VI

Končne določbe

Člen 30

Izvajanje prenosa pooblastila

1. Pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov iz členov 18 in 26 je preneseno na Komisijo pod pogoji, določenimi v tem členu.
2. Pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov iz členov 18 in 26 se prenese na Komisijo za obdobje petih let od datuma začetka veljavnosti te uredbe. Komisija pripravi poročilo o prenosu pooblastila najpozneje devet mesecev pred koncem petletnega obdobja. Prenos pooblastila se samodejno podaljšuje za enako dolga obdobja, razen če Evropski parlament ali Svet nasprotuje temu podaljšanju najpozneje tri mesece pred koncem vsakega obdobja.
3. Prenos pooblastila iz členov 18 in 26 lahko kadar koli prekliče Evropski parlament ali Svet. S sklepom o preklicu preneha veljati prenos pooblastila iz navedenega sklepa. Sklep začne učinkovati dan po njegovi objavi v *Uradnem listu Evropske unije* ali na poznejši dan, ki je določen v navedenem sklepu. Sklep ne vpliva na veljavnost že veljavnih delegiranih aktov.

4. Komisija se pred sprejetjem delegiranega akta posvetuje s strokovnjaki, ki jih imenujejo države članice, v skladu z načeli, določenimi v Medinstitucionalnem sporazumu z dne 13. aprila 2016 o boljši pripravi zakonodaje.
5. Komisija takoj po sprejetju delegiranega akta o njem sočasno uradno obvesti Evropski parlament in Svet.
6. Delegirani akt, sprejet na podlagi členov 18 in 26, začne veljati le, če mu niti Evropski parlament niti Svet ne nasprotuje v roku enega meseca od uradnega obvestila Evropskemu parlamentu in Svetu o tem aktu ali če pred iztekom tega roka tako Evropski parlament kot Svet obvestita Komisijo, da mu ne bosta nasprotovala. Ta rok se na pobudo Evropskega parlamenta ali Sveta podaljša za en mesec.

Člen 31

Postopek v odboru

1. Komisiji pomaga odbor, ustanovljen z Uredbo (EU) 2021/1529. Ta odbor je odbor v smislu Uredbe (EU) št. 182/2011.
2. Pri sklicevanju na ta odstavek se uporablja člen 5 Uredbe (EU) št. 182/2011.

3. Kadar odbor v primeru izvedbenih aktov iz členov 15(1) in 16(2) ne poda mnenja, Komisija osnutka izvedbenega akta ne sprejme in se uporabi člen 5(4), tretji pododstavek, Uredbe (EU) št. 182/2011.

Člen 32

Informiranje, komuniciranje in obveščanje javnosti

1. Komisija sodeluje v dejavnostih komuniciranja, da zagotovi prepoznavnost financiranja Unije za finančno podporo, predvideno v programih reform, med drugim prek skupnih dejavnosti komuniciranja z upravičenkami. Komisija zagotovi, da se podpora v okviru instrumenta sporoči in potrdi z izjavo o financiranju. Ukrepi, financirani v okviru instrumenta, se izvajajo v skladu z zahtevami glede komuniciranja in prepoznavnosti v zvezi z zunanjimi ukrepi, ki jih financira Unija, ter drugimi ustreznimi smernicami.
2. Prejemniki sredstev Unije z zagotavljanjem skladnih, učinkovitih in sorazmernih informacij različnim ciljnim skupinam, tudi medijem in javnosti, aktivno navedejo izvor in zagotovijo prepoznavnost sredstev Unije, tudi tako, da po potrebi na vidnem mestu prikažejo emblem Unije in ustrezno izjavo o financiranju z napisom „Financira Evropska unija“, zlasti pri promoviranju ukrepov in njihovih rezultatov.
3. Informiranje, komuniciranje in obveščanje javnosti se zagotavlja v dostopni obliki.

Člen 33
Začetek veljavnosti

Ta uredba začne veljati dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Ta uredba je v celoti zavezujoča in se neposredno uporablja v vseh državah članicah.

V ...,

Za Evropski parlament
predsednica

Za Svet
predsednik/predsednica

PRILOGA

Metodologija za dodeljevanje skupnih sredstev posameznim upravičenkam

Dodelitev sredstev za posamezno upravičenko se izračuna po naslednjem postopku na podlagi podatkov za referenčno leto:

prvi korak: določitev ključa za dodelitev, ki temelji na prebivalstvu, na podlagi razmerja med prebivalstvom upravičenke in celotnim prebivalstvom regije Zahodnega Balkana;

drugi korak: določitev ključa za dodelitev, ki temelji na BDP, na podlagi razmerja med povprečnim BDP na prebivalca za regijo Zahodnega Balkana in BDP na prebivalca zadevne upravičenke, deljenega z vsoto šestih deležev;

tretji korak: kombinacija uteži v odstotkih vsake upravičenke za prebivalstvo iz prvega koraka in BDP na prebivalca iz drugega koraka, pri čemer se uporabi utežni faktor 60 % za prebivalstvo in 40 % za BDP na prebivalca.
